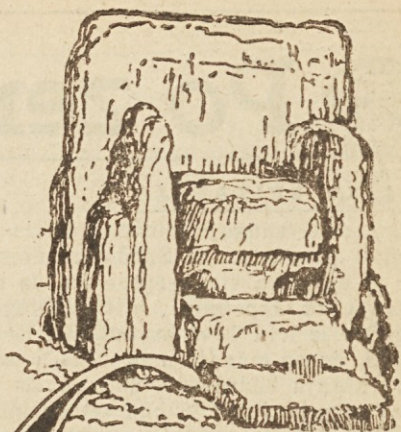

Koroška

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto III.

Celovec, 31. januarja 1947

Številka 5

Ali kaj po tem?

Ko se po dovršeni ljudski šoli pred po-
deželskim otrokom končno veljavno zapro-
vata šolske sobe, se začenja zanj pov-
sem nova življenska doba. In to takrat,
ko je v svoji telesni in duhovni rasti vod-
stva in pomoči prav za prav najbolj po-
treben. Takrat se zanj na deželi čas po-
uka in vzgoje neha. V mladem orga-
nizmu se dopolni največji preokret, ki ga
človek v svojem življenju doživi; iz
otroka postane pri dečku mladenič, ki
kmalu dozori v mladega moža; pri deklici
se izvrše še težje telesne spremembe, ki
povzročijo, da se mlado telo usposobi za
prvobitno žensko poslanstvo: postati
mati.

Če te stvari razmislimo do dna, moramo
sprevideti, da je mlado bitje ravno v tej
dobi telesnega preobražanja in dopolnje-
vanja potrebno posebne pozornosti in
nege. A pri tem ne smemo prezreti, da se
ta razvoj ne omejuje zgolj na telo, mar-
več zajame tudi duševnost v celoti. In
ravno spremembe v duši so še važnejše
in daljnosežnejše mimo telesnih. Mladi
človek začne v svoji duši doživljati pov-
sem nova doživetja. Svet, ki ga je prej
gledal z očmi otroka, ga začne gledati z
očmi mladeniča, fanta; deklica pa obrne
svoj pogled v tajne ženske narave in na-
ravne znanja. Oba spoznata, da je svet
v njej in okrog nje povsem drugačen,
kakor sta ga gledala kot otroka. Vse
polno novih, zamotanih vprašanj se po-
raja v glavi, in v srcu se začne oglašati
doslej nepoznane strune tajnega nagnenja
in hrepenenja.

O, to je nov, do zdaj tuj nepoznan
svet, ves poln mamljivih in vabljivih
tajn življenja, na katere je treba najti
odgovora in hrepenenju utehe. Kako sta-
rejši ljudje radi pozabljajo na odgovor-
nost do takega mladega bitja! In kako
je lahko ugodno, da nekako ravno v tej
življenski dobi, ki jo vzgojeslovje in zdrav-
stvo imenujeta »puberteta«, mladi člo-
vek zapusti šolsko sobo in se poslovi od
učitelja ali učiteljice, ter se vrže na de-
želi v kmečko delo in življenje. Ni dvoma,
da je mlademu telesu primerno, ne
pretežno kmečko delo, blagoslov za mla-
deniča in dekleta. Kajti delo ga zaposluje
in odvrta od pretiranega sanjarjenja in
opravila s samim seboj. Vendar pa samo
delo ni sposobno, da bi zadovoljilo mlado,
prebujajočo in razcvetajočo se naravo te-
lesa in duše. Sam kmečki dom, ki je go-
tovo zelo primeren, da v svojih gospo-
darskih panogah na najnaravnejši način
nudi marsikak odgovor na delikatna vpra-
šanja življenja, vendarle ni sposoben, da
bi mlado človeško naravo vsestransko za-
dovoljeval. Človek v starosti od 14 do 18
let teži za doživetji izrednega značaja,
hoče uriti in kazati svoje mlade moči v
vseh smereh, hoče tekmovali s svojimi so-
vrstniki in se veliko z njimi družiti.

To so znana leta »pobovcev«, kakor Go-
renjci jedernato imenujejo mlade pobe,
ki se potegujejo za vstop v fantovsko
družbo; in leta »frkelj«, kakor se glasi
naziv za mlada, razvijajoča se dekleta, ki
jih prava dekliška družina še noče vzeti
v svoje vrste.

Kdo more dvomiti, da je treba to živ-
ljensko dobo šteti med najbolj nevarne,
kar jih človek doživi? In kako je na de-
želi v pošolski dobi poskrbljeno za to mla-
dino? Odgovor na to vprašanje mora
imeti težko vsebino, pa naj bo tak ali tak!

Da se že itak usodno razdobje v mla-
dem človeku še bolj komplicira, še bolj
zamota, se vsem zgoraj opisanemu pri-
druži še en težak problem. Pred razbolelo
domišljijo in sanjavo razpoloženje mlade
duše se trdo postavi vprašanje: Kako
in kam s svojim bodočim živ-
ljenjem? Pojavi se vprašanje bodo-
čega poklica, ki je za srečo, ki naj bi
jo človek po svojih močeh na zemlji sku-

Predpriprave za Moskvo

Namestniki zunanjih ministrov nadaljujejo z delom

London, 29. januarja. (Reuter.) Zvezni kancler dr. ing. Figl je glav-
nemu tajniku konference namestnikov zunanjih ministrov izročil spomenico
avstrijske vlade.

Po Reuterjevem poročilu obsega avstrijska spomenica v glavnem nasled-
nje točke:

1. Avstrija želi, da se jo prizna kot osvobojeno deželo in da se njena ne-
odvisnost ponovno vzpostavi.
2. Avstrija pričakuje svojo zopetno vzpostavitev v mejah leta 1937. in
s tem odklonitev jugoslovanskih zahtev po delih Koroške in Štajerske.
3. Avstrija odklanja odgovornost za postopanje nemških zasedbenih sil,
ker po marcu 1938 ni obstajala nobena avstrijska država in ni bilo nobene
avstrijske vlade.
4. Avstrija je mnenja, da je bila prav tako prisiljena pomagati nemški sili,
kot je bil to slučaj pri drugih državah. Zaradi tega želi Avstrija izjavo, po
kateri ona ne nosi so odgovornosti za nemško zasedbo drugih dežel in ji iz
tega razloga ni treba plačati nikakih reparacij.
5. Avstrija je mnenja, da traja zasedba dežele že dovolj časa ter želi
čimprejšnji umik zasedbenih čet. Z mirovno pogodbo naj bi bilo končano tudi
delo zavezniškega kontrolnega sveta na Dunaju.
6. Avstrija želi, da se ji dovoli osnovevanje armade, ki bo zmožna braniti
suvereniteto in nedotakljivost ozemlja.
7. Avstrija želi, da se razveljavijo vsi nacistični zakoni, s katerimi so
bili prenešeni deli avstrijske imovine na Nemčijo ali nemške državljane.
Avstrija je prav tako pripravljena na ureditev razmerja da zavezniške
imovine v Avstriji.
8. Avstrija ima interes na svobodni plovbi po Donavi.

London, 29. jan. (Reuter.) Avstrijsko
stališče napram jugoslovanskim zahtevam
glede Koroške, obsega v glavnem nasled-
nje točke:

1. Koroška je tako v zgodovinskem, go-
spodarskem, prometnem, kakor tudi kul-
turnem področju nedeljiva enota z jasno
začrtanimi naravnimi mejami.
 2. Večina koroškega prebivalstva,
vključno slovenski del deželanov, želi to
enotnost ohraniti.
 3. To zadržanje prebivalstva naj bi bilo
izraženo pri glasovanju leta 1920, ki se je
vršilo pod mednarodnim nadzorstvom.
- Spomenica podčrtava dejstvo, da se
Slovenci niso nikdar pritožili zaradi sla-
bega postopanja z njimi pri Društvu na-
rodov, čeprav je imela ta organizacija go-
tovo zaščitne pravice nad Avstrijo. Kot
nadaljuje spomenica, je bila to ena naj-
manj spornih mej v srednji Evropi in Slo-
venci so do izgube avstrijske suverenitete
uživali popolno enakopravnost ter so imeli
dvojezične šole. Tudi pred sodiščem in pri
uradih so lahko nastopali v svojem ma-
terinem jeziku. Danes so jim njihove pra-
vice v polni meri vrnjene.

Spomenica nadalje pravi, da Slovenci
ne žive na strnjemem ozemlju, temveč so
pomešani z nemško govorečim prebival-
stvom.

Na obmejnem področju, v katerem
imajo Slovenci večino, je leta 1920, glas-
valo za Avstrijo 249 občin, za Jugoslavijo
pa deset.

Šal doseči, vprav odločilnega pomena!
Dozdaj so se po mladih glavicah podile
vse mogoče lahkomišelnosti stvari in otročja
vprašanja; sedaj stopi pred človeka res-
noba življenja in skrb za vsakdanji kruh
v bodočnosti.

Povejte, ljubi bralci, ali ni to vse skup
za mlado šibko bitje skoraj preveč na-
enkrat? In ali je kaj čudno, če to bitje
išče pomočnikov na vseh koncih in kra-
jih? Prav rado se dogodi, da jih išče, in
tudi najde, v slabi knjigi, neprimerni
družini, na zabaviščih, ki zanj niso pri-
merna in ne njemu namenjena (n. pr.
gostilne, plesišča itd.), pri gledanju ne-
primernih filmov itd. itd. Ravno v tej raz-
vojni stopnji se za vse življenje pokvari
toliko mladine na deželi in v mestu! Tudi
na deželi! Nemara na deželi ni toliko ne-

Spomenica potrjuje, da so bili Slovenci
v času nacistične vlade izpostavljeni pre-
ganjanju in germanizaciji. Spomenica pa
pristavlja, da so bile te krivice Slovincem
popravljene in da jim je bilo delno vrnjeno
tudi izgubljeno premoženje.

Spomenica nadalje navaja, da Avstrija
ni prostovoljno sodelovala v nemški ar-
madi in da v njej ni bilo večjih avstrij-
skih edinic.

Spomenica opozarja tudi na to, da so
avstrijski nacisti pred priključitvijo do-
bili svoje zatočišče v Jugoslaviji in da za
to ne more sedaj odgovarjati sedanja
Jugoslavija, kakor tudi Avstrija ne more
odgovarjati za zločine posameznih avstrij-
skih nacistov.

London, 29. januarja. Zastopniki zu-
nanjih ministrov so zaslišali češkoslovaško
delegacijo, ki je podala stališče svoje vlade
glede mirovne pogodbe z Avstrijo. Češko-
slovaški zastopnik je izjavil, da ima
Češkoslovaška velik interes na neodvisni
in svobodni Avstriji. Manjšo obmejno
spremembo, ki jo želi Češkoslovaška, na-
merava doseči z neposrednimi razgovori
z avstrijsko vlado.

Češkoslovaško stališče je zastopal pred
zastopniki zunanjih ministrov dr. Karel
Lisický.

V zvezi s češkoslovaškim stališčem, ki
zahteva jamstvo za avstrijsko neodvis-
nost, je general Mark Clark vprašal, če
misli Češkoslovaška pri tem na kako iz-
javo Avstriji sosednjih držav. Dr. Lisický

varnosti za pravstveno (moralno) pokva-
ritev kakor v mestu, a zato je na vasi
ravno na tej življenski lestvici največ ne-
varnosti, da mladega človeka zvabi me-
stno življenje k sebi in ga z neodoljivo
silo iztrga iz vaškega občestva in vrže v
vrtnice mesta.

Kdo se tačas na deželi briga za dora-
ščajočega človeka? Domača družina?
Skrbna mati in resen oče že skušata sto-
riti, kar moreta, ali to je premalo. Pre-
več sta zakopana v vsakdanje skrbi na
kmetiji in delo ju popolnoma izčrpa,
da bi se mogla posvetiti z vso potrebno
obzirnostjo mladi duši. Razen tega pa ni
v domači hiši sredstev, ki bi zadovolje-
vala mlado srce. Dom sam je sedaj pre-
ozek in preveč enoličen.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

je dejal, da je Češkoslovaška za vse
ukrepe, ki bi jamčili avstrijsko neodvis-
nost, vendar ne more dati tozadevne iz-
jave, ker spada rešitev tega vprašanja v
pristojnost zastopnikov zunanjih mi-
nistrov.

Kot se je izvedelo iz Londona, želi
Češkoslovaška v celoti šest manjših ob-
mejnih sprememb, ki so pa v pravem po-
menu besede le mejne korekture.

Iz londonskih poročil je razvidno, da so
avstrijski krogi pripravljeni razpravljati
s Češkoslovaško o popravilu avstrijsko-
češkoslovaške meje takoj po sklenitvi mi-
rovne konference.

Govor ing. Figla

London, 30. januarja. (Reuter.) Med-
narodni pomen popolne vzpostavitve av-
strijske neodvisnosti in moči demokra-
tične tradicije v avstrijskem narodu, sta
bili glavni točki, katere je obravnaval
avstrijski zvezni kancler v svojem govoru
pred namestniki zunanjih ministrov v
Londonu.

Izjavil je, da je to prvič, odkar je
Evropa osvobodena, da govori predsednik
avstrijske vlade pred mednarodno konfe-
renco o političnem in gospodarskem polo-
žaju Avstrije. Vsi tedaj tega je velikim ští-
rim izrekel posebno zahvalo Avstrijevcem.

Nato je ing. Figl govoril o težkočah
prve avstrijske republike in je omenil, da
je bila zgodovina Avstrije med obema
vojnama v znaku gospodarskih in politič-
nih kriz. Vključ temu pa so Avstrijci v
ogromni večini nadaljevali borbo za ne-
odvisnost Avstrije.

V trenutku, ko je pričela Avstrija pre-
magovati svetovno gospodarsko krizo, se
je pojavila zaradi ojačitve fašističnega re-
žima na mejah Avstrije velika politična
nevarnost. Ing. Figl je dejal: »Tedad nismo
imeli učinkovitega sistema kolektivne var-
nosti. Vključ temu je Avstrija nadalje-
vala boj za svojo svobodo, ali končno je
podlegla — potem ko je odbila več močnih
poizkusov političnega prepojenja — od-
prtemu vojaškemu napadu s strani Nem-
čije.«

Figl je na to slovesno ponovil deklaraci-
jo od 27. aprila 1945 v kateri se izjav-
lja, da se Avstrija končno veljavno loči od
Nemčije in da je priključitev neveljavna.

Nato je ing. Figl govoril o tem, kaj pri-
čakuje avstrijski narod od državne po-
godbe. Svoja izvajanja je pričel z vpra-
šanjem vzpostavitve Avstrije v mejah leta
1937, kakor so jih določili zavezniški v mi-
rovni pogodbi v St. Germeinu in jih je
avstrijsko ljudstvo pozneje prostovoljno
sprejelo. Figl je prečital nekaj točk iz
avstrijske spomenice.

Na koncu se je zahvalil pooblaščenecem
zunanjih ministrov, da so povabili Avstrijo
ter ji tako dali priliko povedati svojo
željo, da bi Avstrija zopet smela pristopi-
ti kot enakopraven član k Združenim
narodom.

Koroški Deželni zbor je na svojem
zasedanju 28. januarja sklenil:

„Deželna vlada naj opolnomoči ob-
čine, da vzamejo pri oddaji živine v
obzir svoječasno izseljene kmete in to
toliko časa, dokler ne bodo dosegli
prejšnjega števila glav.“

Na isti seji je Deželni zbor za Ko-
roško sklenil:

„Deželna vlada naj poskrbi za čim-
prejšnjo obnovo slovenskega zadrugi-
štva s stanjem, ki ga je imelo 1. jan.
1938. leta.“

Po zemeljski obli

VELIKA BRITANIJA

Britanski zunanji minister Bevin je izjavil v ponedeljek v Spodnjem domu, da mu je egiptska vlada sporočila, da so pogajanja za dopolnilo britansko-egiptske pogodbe iz leta 1946 prekinjena. Bevin je izjavil, da so mnjenja nasprotna, predvsem v vprašanju bodočnosti Sudana. Za prekinitev pogajanj naj bi bila po Bevinovi izjavi odgovorna egiptska vlada. Britanska vlada se bo držala do nadaljnjega pogodbe iz leta 1936 in bo čakala, da bo Egipt dobil drugo vlado, ki bo imela v narodu več zaslombe. Takoj ko bo sestavljena nova vlada v Egiptu, bo po Bevinovi izjavi možno zaključiti medsebojna pogajanja. Glede Sudana je dejal Bevin, da bo britanska vlada ugodila Egiptu le v tem primeru, če se bo večina sudanskega prebivalstva svobodno odločila za egiptski predlog.

Kakor o prekinitvi razgovorov poročajo iz Egipta, bo egiptska vlada vso zadevo prepustila Varnostnemu svetu UNO. Kot je izjavil ministrski predsednik Egipta, je Egipt popuščal tako dolgo, dokler ni bila njegova suverenost v nevarnosti. Ministrski predsednik je govoril na seji parlamenta, katere se je udeležil tudi kralj Faruk.

Kakor piše »Daily Telegraph«, je Sovjetska zveza sporočila vladam Velike Britanije in Združenih držav, da bo pustila za časa moskovske konference v Moskvo po 15 ameriških in britanskih dopisnikov. Britanska in ameriška vlada sta zaradi te omejitve močno začudeni in ne moreta razumeti, kakó da so Molotovljevo zagotovilo o svobodni poročanju na moskovskih razgovorih tako omejili.

Kot piše list dalje, je vlada Sovjetske zveze izjavila, da so nekatera britanska zastopstva, ki nameravajo potovati v Moskvo veliko premočna in da jih bo treba omejiti. List tudi povdarja, da namerava vlada Združenih držav odposlati še številneje odposlanstvo, kot je to prvotno predvidevala Velika Britanija.

ITALIJA

Bivši italijanski ministrski predsednik Alcide de Gasperi, ki sestavlja novo italijansko vlado, je imel pred kratkim dajši razgovor z vodjo italijanske komunistične stranke Togliattijem. Po razgovoru je dejal, da se je sestava nove vlade približala uresničenju. Tudi Togliatti je po razgovoru dejal, da upa na pametno rešitev vladne krize. Iz njegove izjave je razvidno, da bi komunistična stranka odločno nastopila proti kakršnemu koli poizkusu desničarskih strank sestaviti vlado, v kateri bi bila zastopana le ena stranka.

Kot so sporočili iz glavnega sedeža vrhovnega zavezniškega poveljstva v Italiji, bodo morale biti vse zavezniške sile 90 dni po odobritvi (ne podpisu) mirovne pogodbe z Italijo, umaknjene iz italijanskega

Ali kaj po tem?

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Cerkev? Da, Cerkev že stori svoje z zakramentalnimi močmi in z nedeljsko službo božjo. Na srečo je pa fantiček kakih 15 ali 16 let star ravno v taki starosti, ko ga ne moreš pri stanovskem poklu nikamor prav vtakniti, ne med fante, še manj med otroke. Isto je z deklico v tej starosti. Ne tu ne tam ju ne zanima, ker ni ne tu ne tam razvojnemu stanju primerno.

In smo pri kraju. Pa vidimo, da je vse to premalo, ker skoraj nič ni. Zato silijo v kino in silijo zlasti v mesto, vsaj za kak kratek čas. Tamkaj je vsega prijetnega, zabavnega, zanimivega in ponočnega v izobilju. Prvo, drugo in tretje je pa kakor mazilo za beg s kmetij.

Boste rekli: lahko je kritizirati, ali težje je take razmere na deželi spreminiti.

Za danes en sam nasvet: Ustanavljati je treba po deželi narodna mladinska društva, ki naj bodo pod skrbnim nadzorstvom staršev in Cerkve. Prilagoditi jih je treba potrebam mladine: nekaj izobrazbe za duha, nekaj vaj za telo (telovadba), nekaj iger in nekaj za zabavo in veselja. Zlasti na slednje se ne sme pozabiti! Na deželi po vaseh tega mladi človek zelo pogreša. Ta društva naj imajo po svojem programu in ustroju podeželsko-kmečki značaj. Prihodnjic bomo opisali, kako si jih približno zamišljamo.

Skušajmo razuzdano plesanje polagoma spremeniti v plemenitejšo obliko izživljanja in razveseljevanja! Sicer se nam bo podeželska mladina izplesala iz vasi v mesta, a naši kmečki domovi bodo propadali in končno propadli. Z njimi pa bo propadla tudi naša narodna moč

področja. Kot je znano, bodo italijansko mirovno pogodbo podpisali desetega februarja v Parizu.

Poročilo dodaja, da bodo vsa letališča, ki so v Italiji, predana italijanskim oblastem. Med te seveda niso vključena letališča, ki leže na Svobodnem tržaškem ozemlju.

POLJSKA

Poljski poslanik v Londonu je zastopnikom zunanjih ministrov predal noto svoje vlade, v kateri zahteva poljska vlada priznanje svoje zahodne meje na Odri. V noti povdarjajo, da je večina nemškega prebivalstva že izseljena, kar je v skladu z dogovorom v Potsdamu.

Člani demokratičnega bloka vladnih strank na Poljskem so po volitvah izjavili, da so pripravljeni v novo vlado sprejeti vse opozicijske stranke, razen kmečko. Dodali so tudi, da bo nova vlada skrbela za dokončno uničenje podtalnega poljskega gibanja, ki naj bi bilo po njihovih izjavah v zvezi z delovanjem kmečke stranke.

Kot je izjavil govornik ameriškega zunanjega ministrstva, vlada Združenih držav Severne Amerike ne bo priznala zadnjih poljskih volitev, ker se niso vršile v smislu jaltške pogodbe. Govornik je povdaril, da pa vlada vkljub temu ne namerava odpoklicati svojega diplomatskega zastopstva na Poljskem.

Iz dobropoučenih londonskih krogov sporočajo, da bodo pred koncem prihodnjega meseca pričeli s trgovinskimi pogajanjmi med Veliko Britanijo in Poljsko. V imenu poljske vlade bo verjetno vodil razgovore namestnik zunanjega ministra dr. Lychowski.

Sef UNRRA-ine misije za Poljsko, general Charles Drury, je izjavil, da bo Poljska še dalj časa navezana na uvoz živil, sicer bo morala sedanje obroke hrane, ki znašajo dnevno 2075 kalorij znižati na 1200 kalorij dnevno. V letu 1948 bo Poljska verjetno zopet dosegla normalno stopnjo pridelka in bo lahko živila tudi izvažala. Drury je povdaril, da je 20% letošnjega pridelka na Poljskem uničila slana.

SOVJETSKA ZVEZA

Kot je sporočil nek govornik britanskega zunanjega ministrstva, je Sovjetska zveza predložila načrt o vojaškem sodelovanju vzhodnoevropskih držav, ki odgovarja britansko-ameriški dogovoru. Govornik je pri tem povdaril, da je bil britansko-ameriški dogovor v poenotenju orožja predmet ostrih sovjetskih kritik.

»Skepe, ki so jih pri nas napadali«, je dejal govornik, »namreč izmenjavo častnikov in uvedbo enotnega orožja, bodo sedaj izvedli tudi sami v zvezi s Poljsko in Jugoslavijo. Če se nam ni posrečilo izboljšati odnosov s Sovjetsko zvezo, je treba to predvsem pripisati pasivnemu zadržanju Sovjetske zveze. Opozoril bi ral na to, da je Stalin naš predlog o izmenjavi častnikov ovrgel z utemeljitvijo, da bi lahko tak korak označil kot pripravo na novo vojno. Mi smo prepričani, da bi taka izmenjava bila le v korist miru.«

SPANIJA

Predsednik španske republikanske vlade v inozemstvu, Martinez Barrio, je po odstopu vlade bivšega predsednika Giralda obnovil razgovore s političnimi predstavniki španske emigracije. Njegov poizkus so pristaši prejšnjega ministrskega predsednika označili kot brezupen.

Neka oseba, ki je blizu prejšnjemu ministrskemu predsedniku, je izjavila, da manjka političnim voditeljem republikanske zveze, kakor tudi levo usmerjenim republikancem osebnosti, da bi mogli kdo izmed njih sprejeti mesto novega predsednika vlade. Krizo bi na ta način lahko rešili le socialisti.

Socialisti so se zato odpovedali sodelovanju z Giraldom, ker jim ni uspelo pridobiti zaupanja in podpore Združenih narodov.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Predsednik Češkoslovaške republike dr. Beneš je sprejel zastopnike sinoda češko-bratske cerkve evangeličanov in se je v daljšem govoru obrnil na nje ter jim govoril o duhovnem položaju češkega in slovaškega naroda po vojni. V svojem govoru je zlasti povdaril:

»Ne smemo si misliti, da imamo že vse za seboj. Boj v Nemčiji za nacizem in fašizem, se v pravem pomenu besede šele začne. To se bo videlo zopet po štirih ali petih letih, ko bo vse izbruhnilo z novo silo. Niti problem izseljevanja Nemcev, ki je za našo državo tako važen, še ni rešen.«

O bodočem življenju je podrobneje rekel: »Osebnost gledam na stvar precej opti-

mistično, ker v dveh letih, ki smo jih preživeli po končani vojni, nam dogodki v domovini upravičeno vlivajo optimizem. Moj božični govor pomeni, da vidim vse težave, pred katerimi stojimo in ki bodo še prišle. Moje besede so veljale vsem in prepričan sem, da so bile govorjene zelo objektivno. Nastopil bo težaven čas. Vsak izmed nas mora računati z najslabšim, kar pa še ne pomeni, da mora to najslabše res tudi priti. Vse to pomeni le, da moramo biti pripravljeni. Pri vsem tem pa lahko ostanemo optimisti.«

Od 14. do 23. marca bo v Pragi veleseljem, za katerega bosta postavljena dva nova paviljona v velikosti 800 m² razstavnega prostora. Za ta veleseljem so bili že izdani prospekti v desetih jezikih, ki jih sedaj razpošiljajo v vse države. Prav tako so izdani lepaki, ki vabijo na veleseljem v petnajstih jezikih.

JUGOSLAVIJA

V neki spomenici, ki jo je predložila vlada Federativne Ljudske republike Jugoslavije zastopnikom zunanjih ministrov v Londonu, zahteva jugoslovanska vlada, da se trenutno še v Jugoslaviji nahajajoča nemška manjšina, odgovarjajoče potsdamski konferenci, preseli v Nemčijo. Število teh Nemcev znaša približno 100.000 oseb. V nadaljem se jugoslovanska spomenica zavzema za novo poljsko mejo na zahodu in popravo češkoslovaško-nemške meje. Jugoslovanska spomenica prav tako zagovarja francoske zahteve do Nemčije.

V nadaljem zahteva spomenica osnove posebnega odbora, ki bi proučil nemško imetje v nevtralnih državah in povdarja, da mora Jugoslavija kot reparacije dobiti od Nemčije industrijske stroje in del nemške trgovske mornarice.

Jugoslovanska vlada je prav tako protestirala pri zastopnikih zunanjih ministrov v Londonu zaradi zadržanja Združenih držav, ki nameravajo prepustiti nemško imovino v Avstriji avstrijski vladi. Jugoslavija pravi, da je to zadržanje prekršek juridičnih, moralnih in političnih smernic.

GRCIJA

Dne 23. januarja je imel grški parlament eno izmed najbolj razgibanih sej. Na tej seji je odstopila vlada predsednika Tsaldarisa, oblast pa je sprejela nova koalicijska vlada, pri kateri ne sodelujejo liberalci. Izključitev liberalne stranke iz koalicije v novi vladi je parlament odobril z 231 glasovi proti 44.

V novi vladi, ki je že sprejela svojo delo, je bivši ministrski predsednik ohranil resor, ki ga je poleg vodstva vlade imel že prej.

Drobne novice

Čeprav še trgovinska pogajanja med Češkoslovaško in Belgijo ter Norveško niso končana, je pred dnevi odpotovala v Beograd trgovinska delegacija, ki bo sklenila trgovinsko pogodbo z Jugoslavijo.

Bolgarija je kupila v Sovjetski zvezi 127 lokomotiv in 6 tisoč železniških voz.

V soboto bo angleška kraljevska družina odpotovala v Južno Afriko. Potovanje bo združeno s pomladanskimi vajami britanske mornarice.

Britanska vlada je dala svoj pristanek za osnove začasne vlade v Burmi, ki naj bi izvedla demokratične volitve v deželi. Izvoljeni parlament naj bi nato odločil, če bo Burma samostojna ali pa bo ostala v sklopu Britanskega imperija. Vodja britanske opozicije je ta sklep vlade ostro ovrgel.

V Atene je prispela posebna komisija Organizacije Združenih narodov, ki bo preiskala položaj grške meje in mej sosednjih držav. Člani delegacije so se pripeljali z neko francosko križarko.

Po neki izjavi ameriškega zunanjega ministra, bodo Združene države opustile vlogo posredovalca v kitajski državljanski vojni.

Po poročilih iz Londona se je zdravje britanskega zunanjega ministra Bevina nekoliko poslabšalo. Zaradi slabega srca, ki je vzrok močnemu krvnemu pritisku, mora biti zunanji minister pod stalnim zdravniškim nadzorstvom.

Vodja burmanske delegacije, ki se je v Londonu razgovarjal z zastopniki britanske vlade je dejal, da je britanska vlada skoro v vsem ustregla željam burmanske delegacije. Istočasno je zatrdil, da je indijska vlada pripravljena odpoklicati svoje čete iz Burme.

V novi grški vladi je postal zunanji minister bivši min. predsednik Tsaldaris.

Spitzbergi

Spitzbergi, ki so po najnovejših ruskih zahtevah zopet središče mednarodnega zanimanja, so bili že po svojem odkritju do prvih let po prvi svetovni vojni, mednarodno sporni objekt. Tóčeh čas odkritja te skupine otokov, ki jo danes imenujemo Spitzbergi (norveško Svalbard), ni znan. Norveški zgodovinarji zatrjujejo, da so otoke, ki so veljali skozi stoletja za del Groenlandske celine, odkrili Normani. Drugi trdijo, da je bil holandski mornar Barents, ki je leta 1596 obiskal Spitzberge, pravi odkritelj. Toda preko 50 let po Barentsu so šele ugotovili lego otočne skupine, takoj nato se je pričela tekma za njihovo posest.

Od začetka 17. stoletja je otočje silno privlačevalo interesente zaradi izrednega bogastva svojih voda in pa dragocenih kožuharjev in vprežnih živali. Kmalu so tudi zvedeli, da se nahajajo posebno na severu bogata ležišča premoga.

Od tega časa so se ustalila na Spitzberghih skandinavski, britanski, holandski in ruski premogovni podjetja. Vsako izmed njih je zatrjevalo, da je prišlo najprej semkaj in vsakemu se je posrečilo prepričati svojo vlado, da ne sme priznati posestva Spitzbergov nobeni drugi državi. Posledica je bila, da so ostali Spitzbergi do konca prve svetovne vojne »Terra Nullius«.

Med vojno 1914-1918 je rudarstvo na Spitzberghih silno porastlo, ker so bile posebno skandinavske države zelo zainteresirane na tem, ker so dobile premalo dobav iz Nemčije in Anglije. Norveški vpliv na Spitzberghih se je povečal, toda tudi Rusija je poslala novih rudarjev na otoke, da bi našli novih premogovnih virov.

Po končani vojni je Norveška načela vprašanje politične pripadnosti Spitzbergov ter omenila, da pripada suvereniteta otočne skupine Norveški in sicer ne po zemljepisni legi, temveč po tehničnih in finančnih investicijah.

Dobila jo je s sevreško pogodbo februarja 1920. Podpisali so jo tedanji zavezniki, vključno Združene države in štiri evropske nevtralne države Holandska, Norveška, Švedska in Danska. Sovjetska zveza se pogodbe ni udeležila, ker ob tem času še ni imela diplomatskih odnošajev z drugimi državami.

Kot protiuslugo za priznanje političnega prvenstva nad otočno skupino, je Norveška priznala vsem državam sveta, razen Nemčije, pravico, da so smeje na otočju izkoriščati rude. V praksi to ni pomenilo samo potrdilo o pravici izkoriščanja zemeljskih bogastev za norveška, švedska, britanska, ruska in holandska podjetja, ki so pred in med vojno delovala na Spitzberghih, temveč je tudi rudarski donos postal last te ali one narodne skupine.

To določilo o pravici izkoriščanja je dalo Rusiji povod, da je leta 1925 uradno stavila prošnjo, da bi jo upoštevali kot člana sevreške pogodbe. Od tega časa je Rusija pospeševala svoje rudnike na Spitzberghih in še nadalje pošiljala ruske rudarje na otočje.

Leta 1935 je Sovjetska zveza priznala pripadnost Spitzbergov Norveški tudi juridično.

Danes so Spitzbergi pomembni ne samo zaradi svojega rudarstva, temveč predvsem zaradi svojega zemljepisnega položaja v Severnem ledenem morju, približno v sredini med Groenlandom in ruskim otokom Novaja Zemlja kot vremenska postaja in mogočeno oporišče za zračni promet med Severno Ameriko in Evropo. Povrh tega so v zadnjem času ugotovili, da se okrog Spitzbergov ustavljajo velika krdela rib. Ruska poveljna petletka predvideva veliko razširjenje ruskega raziskovanja, o čemer priča živahno zanimanje, ki ga danes Rusija kaže za norveško otočno skupino.

Predsednik jugoslovanske vlade, maršal Tito, je obiskal patriarha srbske pravoslavne cerkve dr. Gavrilu Dožića.

Britanska in ameriška vlada sta se sporazumeli, da bosta objavili tajne nemške dokumente, ki se nanašajo na nemško zunanjo politiko v letih 1937 do 1941. S pomočjo teh dokumentov bo mogoče osvetliti zanimive odnose Hitlerja z raznimi velesilami.

Avstrijski parlament bo na svoji seji 5. februarja razpravljajal o nacionalsocialističnem zakonu, ki ga je vrnil zavezniški svet v popravo in dopolnilo.

Francoska vlada je pristala na predlog zunanjega ministra Bidaulta, o osnove nemške vlade. Tozadevni načrt naj bi bil predložen svetu zunanjih ministrov v Moskvi.

Pri neki letalski nesreči se je smrtno ponesrečil švedski princ Adolf Gustav.

O notranjosti naše zemlje

Težko je najti snov, ki bi bila za človeštvo večje važnosti kot je voda. V raznih oblikah uravnava njegovo delovanje tako pri poljedelstvu, obrti, industriji in prometu. Te panoge so povezane v skupnem pojmu o narodnem gospodarstvu in vsako zasebno gospodarstvo je le njega sestavni del.

Toda ne gospodari samo človek, gospodari predvsem priroda sama, ki mu je učiteljica in voditeljica. Čim bolj se je poglubil človek v njene zakone in jim prisluškoval, tem večji je bil njegov napredek. Tudi z vodo gospodari priroda varčno in dobro in če nastopi sem in tja kot naš sovražnik, smo temu v veliki meri krivi sami. Kako, kedar in kje nastopijo na primer največje povodnji? Če smo iztrebili večje predele gozda do goloseka smo s tem odvzeli meteorni to je padavinski vodi naravno pot. Mesto da bi znaten del vodne množine prevzele gozdne rastline in ga preko svojih vršičev in korenin polagoma sprovedle v zemljo, udari ploha na golo zemljo, ki jo odbije, tako da v največji meri odteče po površini. Iz malih potokov postanejo hudourniki, narasle reke, skratka, nastopi razdirajoča povodenj.

Če bi torej ž njo vedno in povsod pravilno gospodarili, bi nam bila voda le prijatelj in to tem bolj koristen, čim bliže ga spoznavamo.

Toda voda ne teče samo po površini, kjer jo v njenem toku od izvira do izliva v morje kolikor toliko poznamo. Vemo tudi, da s širne morske gladine voda shlapi in da iz deževnih oblakov v obliki padavin prihaja spet na zemljo. Tu se začne skrivnostna pot tistega dela vode, ki je proniknil v zemljo in ki mu pravimo talna voda. Naravno je, da vsa znanost vse do danes ni bila v stanu razkriti vseh njenih potov, zlasti ne onih, v večji globini. Opažovanja v globokih vodnjakih, rovi, predorih in rudokopih, so se pač do gotove mere spoznala z njenim bistvom, toda končnih rezultatov le niso mogla dati. Kljub temu pa so dosedanja dognanja za gospodarstvo zelo važna, ker gre pri njem v glavnem za spoznavanja talne vode v zmernih globočinah, bodisi kadar koplje-mo vodnjake, si zgradimo vodovod ali da osušujemo in namakamo travnike.

Za to spoznavanje pa je potrebno, da se nekoliko seznanimo s snovmi ki leže pod površino zemlje, ker je od njenih lastnosti odvisna smer, ki jo dajo talni vodi in da jo potem lažje najdemo ko se pokaže potreba, da jo poiščemo.

Če govorimo o zemlji, mislimo pri tem navadno na plast rodne grude, ki jo obdelujemo. Pod njo leži v hribovju navadno skala, v dolini pa prod ali grušč in tudi pesek. Vmes pa najdemo prehodne snovi, ki na pr. v hribovju ni zemlja in ne skala, temveč neke vrste pesek, ki je pomešan z večjimi ali manjšimi kosi kamenja, kar dokazuje, da je tudi rodna prst nastala kot plod dolgotrajnega preperevanja skalnate podlage. Slično je nastala tudi rodna gruda vsled preperevanja spodnjih prodnih plasti.

Kako pa sta nastali obe podlagi? Da odgovorimo na to vprašanje moramo nekoliko posvetiti v zgodovino zemeljske oble.

Zemeljska obla (krogla) je bila prvotno del sonca in se je od istega odtrgala; bila je torej ena sama gmeta žarečih, gorečih snovi. V hladnem vsemirju je vrteča se okoli lastne osi, vedno bolj dobivala obliko krogle in se stalno ohlajala. To ohlajevanje je šlo naravno od površine proti jedru. Na ta način je nastala na površini trda skorja, ki pa je potem ko se je začelo vsled napredujočega ohlajanja krčiti tudi jedro, postala ohlapna (prevelika).

Ko pa se je skorja pomaknila proti jedru, se mu torej prilagodila, se to vsled raznolikosti snovi seveda ni moglo vršiti enakomerno. V skorji so nastale na šibkejših mestih razpoke; nekateri deli so zdrknili nizdol, drugi so bili vsled trenja dvignjeni kvišku skratka, nastale so tako prve gore in prve doline. Prej gladka površina je potemtakem stopila v gube, slično kot se nagrbanči olupek jabolka pri sušenju.

Ko je ohlajanje prišlo do stopnje, da se je vodna sopara, ki je spremljala žarečo oblo v dotiki z že ohlajeno in strjeno površino, spremenila v tekočo vodo, so se v gori omenjenih dolinah naselila prva morja. Na to se je pričel oni krogotok vode, ki se pred našimi očmi vrši še dandanes. V morju je voda shlapela in prišla v obliki dežja spet na zemljo. Tekoča voda prinaša s seboj s hribov prst, grušč in kamenje in jih odlaga po teži: kamenje najprej, na to grušč, najdalje pa seveda pesek in prst. Ob visokih vodah se te snovi pomikajo še hitreje naprej in prispejo postopno tudi do morja in se zvale vanj. Najbližje k morskimi obali se sesede hrušč ali prod, ki se potem, ko pritiska ena taka plast na drugo, po sto in tisočletjih spremeni v kamen, ki ga imenujemo laboro ali konglomerat. Že dalje od tega se sesede pesek, ki se vsled pritiska tudi strdi in postane peščenjak. Prst in razne glinaste snovi pa odlaga voda še dalje od morskega brega; iz njih nastane po strditvi lapor in razni glinasti škrljavci.

Nadalje od brega v pravi morski globočini pa žive raznovrstne večje in manjše živali, školjke, ribe, polži in podobno. Ko odmore pada njih trdo ogrodje na morskno dno, tvorivši v sto in tisočletjih pod vodo cele gore, ki prihajajo čisto kot otočki tudi nad površino. V strjenem, torej okamenem stanju, pravimo tej snovi apnenec. Vsled takega stalnega nalaganja, se mora končno morská površina dvigniti in morskí breg se pomakne na ven. Oddaljenost, v kateri se je na primer prej odlagal pesek, odgovarja morda sedaj že oddaljenosti za odlaganje prsti in glin, torej laporja. Na ta način se lahko zgodi da, prekrivajo plasti konglomerata, peščenca, laporja pa tudi apnenca ena drugo, večkrat tudi v ponavljajočem se zaporedju kakor se je pač morská gladina v raznih razdobjih dvigala ali je upadala.

To stalno nalaganje na morskó dno pa naravno ni moglo ostati brez posledic. Težka gmeta usledin je pritiskala na še ne do iste stopnje ohlajene pasove bliže jedra in se začela pogrezati in s tem je bilo ravnotežje porušeno. Pogrezanju na eni strani, je moralo nujno slediti dviganje zemeljske skorje kje drugje. Tako je nastalo valovanje v zemeljski skorji, ki se počasi, komaj opazno, takorekoč po milimetrih stalno in tudi še danes vrši.

Tudi naše pokrajine so bile večkrat pod vodo; znanost ceni, da je morje v alpskih krajih najmanj dvajsetkrat priteklo in tolikokrat zopet odteklo. Najprej se je tod razprostiralo globoko morje in odlagalo ogrodja odmrlih živali in živalic ter jih nagrmadilo v mogočne sklade apnenca. Kasnejša valovanja so morje zopet pregnala in ob enem dvignila apnenčne sklade do alpskih višin. To valovanje pa se je izvršilo v več razdobjih od katerih je vsaka poedina rabila sto in sto tisočletja. Med dviganjem Alp pa je morje še večkrat priplulo v predalpske predele. Ker je bilo pa že plitvejšje, je odlagalo v glavnem le laporje, peščenec in konglomerat. Iz takih snovi obstojajo po večini predgorja naših Alp na severu in jugu. (Dalje prihodnjic.)

tako, kot smo do leta 1920. Držati se moramo pa daleč od politike, ki ne spada v naše področje. Politika mora, kakor sploh človeško življenje imeti smisel za tisto, kar je po danih razmerah mogoče. Kdor preveč zahteva, pravdo izgubi.»

Pogovor z dopisniki

A. V. »Rotija« bo izšla v posebni knjigi in vas bomo o tem pravočasno obvestili.

Dop. iz Pliberka: Pišete nam: »V zadnji številki »Koroške kronike« (št. 3) smo brali članek pod naslovom Pliberk, ki razpravlja o službi božji v cerkvi. Zanima nas, kaj to tiskovna pomota in je mišljen kakšen drug kraj, ker se nikakor ne ujema s Pliberkom. V naši farni cerkvi so vsako nedeljo tri sv. maše. Dve s slovensko pridigo in petjem in ena z nemško pridigo in petjem. Če ste pa sprejeli dopis res iz Pliberka, potem pa dopisnik obiskuje nemško službo božjo ali pa sploh ne vidi cerkve od znotraj.»

K vašemu pojasnilu pripominjamo, da smo dobili dopis iz Pliberka. Ker je pisan v slovenščini smo ga v najboljši veri, da odgovarja resnici, objavili. Razumeti morate da nam nikakor ni lahko za vsak dopis ugotoviti, če odgovarja resnici, ali ne. Prosimo zato vse prizadete, da nam oprostijo. Napako z veseljem popravljamo. Dostavljamo še to, da smo pripravili krajnje dopise vedno popraviti, če nas kdo opozori, da ne odgovarjajo resnici. Ljudje imajo dandanes pred seboj pač vse mogoče cilje in nič čudnega ni, če se je kdo spomnil, da bi bilo dobro tudi plibersko duhovščino postaviti v slabo luč. Oglasite se še kaj.

Kral Franc: Za omenjeno zadevo se obrnite na naslov: Jesuitenkaserna, Celovec, Lidmanskýgasse.

B 18a. Vaša zaposlitev bi odgovarjala zakonu o obveznem delu, vendar bi se morali pri vsaki občini, v kateri bi trenutno delali, prijaviti zaradi življskih kart in potrditve o zaposlitvi.

Sobota, 1. febr.: Ob 7.10 literarno predavanje; ob 20.10 poročila.

Nedelja, 2. febr.: Ob 7.25 glasba za nedeljsko jutro; ob 19.30 polurna oddaja; ob 20.10 pesem za lahko noč.

Ponedeljek, 3. febr.: Ob 7.10 zdravstveno predavanje; ob 20.10 poročila.

Torek, 4. febr.: Poročila zjutraj odpadejo zaradi zapore toka; ob 20.10 poročila.

Sreda, 5. febr.: Ob 7.10 komentarji svetovnega tiska; ob 20.10 poročila.

Četrtek, 6. febr. Ob 7.10 jutranja glasba s plošč; ob 19.30 polurna oddaja; ob 20.10 poročila.

Petek, 7. febr. Poročila zjutraj odpadejo zaradi zapore toka; ob 20.10 poročila.

Morebitne spremembe bomo pravočasno objavili v radiu.

Mohorjeva družba v Celovcu

Od merodajnega funkcionarja Mohorjeve družbe smo prejeli sledeči dopis, ki ga na željo objavljamo:

»Na naslov Mohorjeve družbe v Celovcu, je prineslo časopisje neko izjavo Mohorjeve družbe v Celju. V tej izjavi se celjski odbor poslužuje izrazov, ki nikakor ne odgovarjajo dejstvu in jih moramo odločno odkloniti.

Zanima nas, kako morajo v Celju trditi, da bodo nove knjige »sovažne Jugoslaviji«. Nam v Celovcu še ni bil predložen noben rokopis te vrste.

Družba sv. Mohorja v Celovcu se ni nikdar mešala v politiko. Tudi politika, če je zdrava, deluje za narod, ali to je zadeva časnikarjev. Ti naj vodijo, seveda če so zmožni, pametno politiko. Družba pa ima namen z dobro versko in kulturno knjigo dvigati narodno zavest in izobraževati vsakega posameznika. To je po vsej tradiciji namen Družbe. V tem je Družba podobna Cerkvi, ki ni ustanovljena za gotove meje, ki ločijo narode.

Mi v Celovcu smo si na jasnem, da za našo in celjsko družbo obstoja le eno nadzorstvo in je zaradi tega najbolje, da delata Družbi sporazumno. Ta obveznost se pa nikakor ne more razumeti tako, da Mohorjeva družba v Celovcu ne bi smela obnoviti svojega delovanja brez celjskega privoljenja.

Razmere v Celovcu so zaenkrat še žal take, da trenutno še ni izgledov za pričetek dela. Toda tudi ta čas bo prišel. In za takrat je treba narediti načrt, da ne bomo po nepotrebnem zapravljali časa.

Družba v svoji zgodovini ni nikoli trgala slovenske skupnosti. Mi smo namreč na Koroškem in v Avstriji in nam ni nikdar prišlo na misel, da bi bežali iz dežele.

Celju in vsej slovenski javnosti lahko zagotovimo, da ostanemo slovenska cerkvena bratovščina, ki ima namen izdajati verske in druge, za kulturni razvoj naroda potrebne knjige. Slovenci segajo danes bolj kot kdajkoli po slovenski knjigi in časopisu. Zato želimo le eno, da bi delali

F. S. FINŽGAR:

Silvester

»Povejte!«
»Takale je bila.«

Lepega pomladnega dne je Silvester delal kot kaznjeneec na nekem vrtu. Od zemlje, katero je razgrel, je prihajal čudoviti vonj po svobodni ravnini, po senčnem logu, po ravnem, duhtečem polju. Nad njegovo glavo je brstelo listje, po vejah so svatovali ptiči, veseli in glasno razposajeni. Iz zemlje je kalilo seme, pod neбом so pa pluli jadrni oblaki — soncu naproti.

Silvester je kopal in razgrel kakor mrtev stroj. Njegove misli pa so vasovale pri pticah na drevju, njegovo srce je koprnelo, kakor popje na rožnem grmu, in nevkročene želje so bežale pod neбом za hitrimi oblaki. Zgrabilo ga je nenadoma. V jutru ni nič mislil na to; ali sedaj mu je zastala lopata. Ozrl se je naokrog. Paznik je dremal ob izpraznjeni steklenici... »Prostost!« je zahrepenelo in zakričalo njegovo srce. Zazdelo se mu je, da se mu razvijajo peroti, da bo bežal z oblaki in zapel s pticami.

Nič več ni pomišljal, nič več se ni oziral na paznika. Skočil je čez zid in bežal po razoranem polju proti gozdu. Ljudje so ga videli, pa so se oprli na motiko in na rovnico ter ga veselo gledali. Nihče mu ni zastavil pota, nihče ni zamahnil proti njemu z orodjem. Šele pri gozdu mu je zastavil pot nekdo z dvignjeno roko. Toda begunec ga je podrl na tla, kakor vihar, ki ne vpraša za pot, in je utonil v temni smrekovini.

Po dolgem begu je Silvester omahnil na rjavi mah v skritem zališju mračnega go-

zda. V srcu je donela pesem o prostosti, in je kljuvala bojazen pred zasledovalci. Noč. Niso ga izsledili. Begunec se je dvignil, kakor se dvigne lev na večer in iztegne nalezane ude, da jih poizkusi za plen. Tudi Silvester jih je dvignil, tudi za plen — za najlepši — za svobodo, katero si bo moral sedaj priboriti. Sprejel je ta boj, sprejel ga s tisto ljubeznijo, ki za svoje življenje povziva sama sebe...

Tri tedne je begal po gozdih, spal podnevi v kotanjah in špiljah, hranil se s koreninami in izprošenim koscem kruha, ponoči pa bežal kakor volk po šumah in samotnih potih.

In ubežal je preko meje in se utaboril med drvarji v globoki Bosni.

Tri leta so minula. Dosti je imel dela in dosti je imel skrbí. Toda človeško srce ni nikoli zadovoljno.

Begunec je utekel ječi, pa se je moral sam zapreti — ne za zid, ampak v črno šumo. Kadarkoli so njegovi tovariši navezali potne svečnje, da gredo domov, do rodne zemlje, da se objamejo s svojimi, kadar so le-ti veselo zapeli in odrinili, tedaj je obšla Silvestra žalost, da je segel po žganjici in se napil do nezvesti. Tako je potopil žalost in jo umoril. Toda vsak mesec in vsako leto je glasno kričalo v njegovem srcu po domovini. Kadar je poslušal, kako so tovariši ob večernem ognju pripovedovali z ljubeznijo drobne drobtinice o domu, tedaj se je vselej Silvestru zahotelo s silo proč in nazaj, da vidi domovino, da se nasmeje s tistim smehom, ki ga ni nikjer drugod, da se naposlušá govornice, kakor ga je naučila mati.

Brez svobode ni življenja — brez domovine pa ni svobode. Dobro je vedel, kaj ga čaka, ko prestopi mejo. Toda videl bo do-

movino, prestal kazen in se napotil svoboden in vesel po njej, ki mu bo dala tisto prirčno veselje, kakor ga ni nikjer.

Silvester, šaljivi zapravljivec, je nenadoma obmolnil med tovariši. Njegova sekira je udarjala kakor ura brez prestanka in brez utrujenosti. Na večer ga ni bilo v gostilni, zjutraj pa so predramili njegovi udarci celo pridne drvarje na ležišču.

Dva meseca se je tako godilo. Silvester je molčal, delal in štedil.

Nekega jutra je pa tičala njegova sekira zasajena v hlodu. Nikogar ni bilo, da bi jo izdrl in jo dvignil v težkem zamahu. Silvestra je vzela noč. Odšel je za hrepenjem v domovino...

Kakor se priplazil volk čez granico in raveden obstoji na robu šume, tako je obstal Silvester za Kočevskim mestom, ko je priromal iz Hrvatije. Po dolini je pihal hladan veter. Silvestru so se širile prsi, kakor bi vohal vžduh iz domovine.

Sonce je tonilo za Knežjo goro, grabljice so zdevale v kupe mehko otavo. Silvester se je potuhnil pod grm in čakal noči.

Ko so zamigljale goste zvezde, se je Silvester dvignil in šel na košenino ter si postal na otavi. Tamkaj je začel razmišljati in tuhtati. Nad njim so se pogovarjale goste zvezde in se kratkočasil. Lenega meseca s topoglavim obrazom ni bilo nikjer izza gore, kar je bilo Silvestru posebno všeč.

»Luna je tako neusmiljeno dolgočasna lešerba, da me obide žalost, če jo pogledam, ko sem najbolj vesel«, je sodil Silvester.

Pa dolgo ni poslušal zvezd. Komaj se je utrnula prva na nebu, je že Silvester zadovoljno pomežiknil, se preobrnul na kopici in zaspal. V zvezdah je razbral modro mi-

sel, ki se je ponižala izpod neba do njega in z njim zaspala, da se porodi v jutru kot dejanje.

Še pred svitom je Silvester vstal in čakal dobro dolgo in oprezoval. Ko se ni nič ganilo kroginkrog, je slekel suknjič in ga nesel daleč proč, odkoder se je vrnil brez njega, poslušal vnovič, potem pa zopet legel in zaspal.

Ko so zazvenele brušene kose s travnika, se je Silvester izkopal iz otave in se s hitrimi kretnjami oziral naokrog, kakor človek, ki je pogrešil važno stvar. Obšel je kopico, gledal na tla, gledal v daljavo in začel glasno rentatiči, da so obstali kosci in se oprli na kose.

Silvester se je naravnal do njih.

»Fantje«, jih je obgovoril. »Dobro jutro, fantje, in ne zamerite! Okraden sem!«

Kosci so se spogledali in vsi obrnili srdite oči na Silvestra.

»Brez zamere, fantje; okraden sem! Ko sem prenočeval v otavi mi je nekdo vzel suknjič, s katerim sem bil odet. V njem so bili papirji, tudi nekaj denarja, in sedaj sem brez pravic in brez denarja. Fantje, če bi se bil kdo pošalil, kaj zato. Razumemo šalo. Ampak, ko bi mi povedal, kam je vrgel te reči?

Kočevci so se strnili v kolobar in začeli Silvestru groziti.

»No, no, — tepli se ne bomo, beseda ni konj, če vas pobaram. Ali sem rekel kaj čez čast? Sicer pa, čemu je gosposka?«

Kosci so vsi hkrati poprijeli trdno za kosišča in postopili proti Silvestru, ki se pa ni zmenil za nje, ampak se okrenil in šel proti mestu.

Poiskal je orožnike in stopil prednje.

»Gospodje, okraden sem!«

(Dalje prihodnjic.)

Disana poljana

BAJTAR MATEVŽOVČ

Ko bi dal Bog bajtarju Matevžovcu toliko njiv kakor otrok, bi bilo pri bajti vse drugače kakor je bilo. Slamnata streha bi ne bila tako razčesana in za sproti bi se pridrla. Tako pa ni šlo in ni šlo. Sij zemlja je bila obdelana do zadnje pedi, bajtar je z otroki še trnjo ukradel nekaj plodne zemlje, pa le ni šlo. Preveč je bilo ust in ena bolj lačna kot druga. Poleg vsega Matevževka ni bila več pri zdravju. Otroci so ji spili kri, čeprav jo je imela dosti, ko je prišla k bajti.

Zvečer je prijel Jernej domov. Po obrazu je bil ves obtočen, da je z levim očesom komaj gledal.

»Kje si se pa podil, huncvet frdamani?« je segel bajtar po šibo. »Kdo te bo pa šival?«

»Svečanov me je z vago udaril«, se je Jernej tiščal k materi. »Rekel je, da smo cigani in da ste vi neumni, ko nas imate toliko.«

In se je spet zagnal v vek. Matevževka je šla po cunjo in jo namočila v vodo.

»Na, na oko jo tišči, da ti bo črnica splahnela. Pa ne tuli kakor jesihar.«

Čudno mehak ji je bil glas. S tresočo se roko je šla otroku skozi lase.

Matevžev je spravljal palico in stopil po hiši. Bil je visok, da je skoraj zadeval v tram, ki je šel čez leseni strop. Roke je stiskal v pesti.

»Kako je rekel Svečanov?« se je ustavil pred otrokom.

»Da ste neumni, ko nas imate toliko. Jaz sem se zagnal vanj in ga usekal po zobeh. Potlej sva se pošteno udarila in me je zadel z vago«, je smrkal Jernej.

»Prekleti goltež! Otroci so pobral besede pri očetu. Mi je že kakšnega zredil?«

»Ne ženi se, ga je mirila žena. »Saj veš, da smo mu še nekaj dolžni.«

»Zato, misliš, naj vse požrem, kar mi bo rekel? Ne boš: k njemu pojdem in napel mu jih bom, da bo pomnil.«

»Vse nas boš v nesrečo spravil. Ob kravo smo lahko, če nas pritisne. Od telice mleka še dolgo ne bo.«

»Otroci so najini in nihče ne berači. Tak, kakor je Svečan, mi jih ne bo oporekal.«

»Bog ve, kje je otrok pobral tiste besede. Nikar se ne ženi, za kriščevo voljo.«

»Pa jaz vem. Že zadnjič v gostilni je nekaj namigoval. Takrat sem močal. Danes pa ne bom.«

Matevžev je bil divji, da so se mu otroci kar umikali. Cena je zlezal na peč. Metka se je stisnila k materi, Polde je smuknil v vežo. Lucija je bila pa še tako majhna, da je obsedela kar pod mizo.

»Kar je posodil ob materini smrti, tisto mu vržem v golt in če tudi mora krava iz hleva.«

Pridušil se je, da se je žena stresla. »Ne kolni, ko vidiš, da imajo otroci ušesa.«

Še nekaj časa je hodil po hiši, potlej so se otroci pričeli spravljati spat.

Jernej je še čul, ko je oče rekel: »Svečana se moram znebiti. Njegov dolg me bolj žuli kakor vse skrbi. Dobro, da je Jernej vsekal gobezdača po zobeh.«

Materinega odgovora ni razumel. Dovolj mu je bilo, kar je slišal. Da le niso oče hudi.

Svečan se je ravno nekam odpravljal, ko je Matevžev vstopil. Bil je slabe volje. »Kaj pa ti? Svojo golazen le bolje uči. Samo pretepala bi se«, je revsnil, preden je bajtar odprl usta.

»To sem ti prišel povedat, da mojih otrok nisi niti en dan še redil in če bi jih imel sto, tebi nič mar. Sam trpim z njimi in sem vesel, da jih imam. Škoda le, da Jernej tvojega ni bolj telebnil. Ti pa drugič bolj na besede pazi, da otrok ne bo raznašal, kar v hiši poveš. Jaz imam drugače izučene.«

Svečan je kar otrpnul. Kaj takega pa še ne! Misli, da se je bajtar prišel opravičiti zavoljo otroka, ti pa take drobi.

»Takooo?« je zategnil in spalil obraz. Kar verjeti ni mogel. »Tako, ja, je pogrelo Matevževca. »Z otroki jaz trpim ne ti.«

»Veš, da si bajtar?« se je zadržal Svečan. »Pošten bajtar, ki se ne brani otrok«, je pripomnil kar se da mirno Matevžev.

»Mi hočeš kaj očitati, cigan? Pazi se.«

»Dva imaš kakor veš«, je bajtar jedek. »Več hosta imela kakor tvoji berači.« Svečan je izgubil oblast nad seboj, Matevžev pa je čezdalje mirnejši.

»Najbrž, toda poštenja ne, če bosta šla za teboj in kakor je videti gresta. Mojega očeta si dobro pritiskal.«

Svečan je spreminjal barve.

»Jutri hočem vse, kar si mi dolžan, slišiš, vse«, je skoraj hropel.

»Dobiš. Potlej pa še kdaj jezik stegni. Pred sodiščem je moja čast toliko vredna kot tvoja.«

In je zatreščil z vrati. Svečan tisti dan ni šel nikamor, Matevžev pa koj, ko je prišel domov.

»Te je terjal?« se je tresla Matevževka.

»Terjal. Zdaj bom kravo odpeljal. Saj smo na koncu. Jernej nima nobene obutve, ti si pa tudi potrebna obleke. Potokar me je že zadnjič nadlegoval, da bi mu kravo vsaj zamenil, če je prodati nočem.«

»Kaj bomo počeli brez mleka?« Komaj tišči Matevževka solze nazaj. »Brez skrbi. Dokler so te zdrave, ti pri meni ne bo hudo, Lucija, pokaže Matevžev roke, žilnate in kitaste in opraskane od trnja. »Rinili bomo. Otroci so pa vsi najini.«

Toplo ga je pogledala, ker jo je poklical po imenu. Dosti je bilo že hudega, skoraj vsako leto otrok, kregala se pa nista. Kadar je bil nasajen, je Lucija molčala. Drug dan je bilo spet vse dobro. Marsikaj so otroci poravnali, posebno Jernej.

»Ata, mama so rekli, da pridite južinat. Pa ne bodite hudi, da ne bodo mama vekali.«

In se je Matevžev nasmehnil. Večkrat je bilo tako. Konec jeze so vselej naznailne besede: »Lucija, če boš utegnila, mi boš zvečer srajco zašila. Spet sem jo pretrgal.« In vedela je, da je spet vse prav.

Matevžev je stopil v hlev. Ni mu bilo lahko, toda pred ženo in otroci žalosti ni hotel pokazati.

Po smrti svojega življenjskega druga, se je gospa Selma težko znašla sama na svetu. Življenje je zijalo pred njo v vsaj strašni goloti. V njenih prsih je bila neznosna praznота, kakor da bi vse lepo za vselej usahnilo v njih. Niti zavest, da ima hčerko — živo prispejdo ljubljenega moža — ji ni mogla podariti veselja do življenja.

Dolga odsotnost njenega otroka, ki ga je bila poslala v mesto v šolo, je bila tudi vzrok, da se je otožnost v njeni duši še stopnjevala in tako žena ni mogla priti k sebi.

Končno pa se je v nji vžgala iskrica novih nad, ko se je namreč njena Danica vrnila domov. Bila je ljubka in krepka; skratka, razvila se je bila v dekle, ki je kar žarelo v pomladni mladosti. Z zamaknenjem je Selma opazovala nenavadno podobnost otroka z očetom, ki ju je na žalost tako zgodaj zapustil.

Zdelo se ji je, kakor bi ji Bog ponovno podaril otroka, da bi njena neizmerna žalost za možem ugasnila v materinski ljubezni.

Sedaj je stala sreča, vtelešana v njeni hčerki, pred njo. Materi se je zdelo, kakor bi se povzpela v svetlost življenja, kakor bi postala njena hrbtenica zopet okretna, njeni udi zopet krepki; zdelo se ji je, da so vse stvari okrog nje zadobile nov smisel. Ali ni živel njen mož v tisočih potezah njenega otroka? Ali se ni odražal z Daničnega mladostnega obličja značaj njenega moža, na katerega se je vselej zaupno naslonila? Ko sta zvečer po opravljenem delu sedeli mati in hči tesno druga poleg druge, ali ju ni napolnjevala notranja sreča, ki ju je popolnoma pomirila in ogrela njuna srca? —

Selmi se je zjasnilo lice, njeno srce je pričelo utripati živahneje. Hčerka je prinesla v hišo duh pomladi in življenja; žalost in duh smrti sta morala vzeti slovo...

Nekega dne je čuteča mati strahoma opazila na obličju hčerke novo, bistveno potero, ki je ni videla nikdar prej. Danica ni bila nič več tako vedra in odkrita; na zaskrbljena vprašanja je odgovarjala nekam malomarno in sanjavo. Včasih je ob večerih dolgo ni bilo domov. Izgovarjala se je, da so jo zadrževale prijateljice, s katerimi se ni dolga leta videla. Večkrat je stala ob oknu in zamišljeno zrla nekam v daljavo. Kaj se je zgodilo? je zaman ugibala zaskrbljena mati.

»Ali mi res nočeš zaupati, kaj se je v tebi preokrenilo?« jo je nekoč vsa zaskrbljena vprašala.

»Mati, ne izprašujte, lepo vas prosim«, je mukoma odvrnila. »Pustite me. Ko si bom sama s seboj na jasnem, vam bom vse povedala.«

Prišel je dan obletnice smrti njenega moža. Da, da, čas beži, je otožno premišljevala gospa Selma. Tedaj pa ji je Danica zaupala, da se je zaročila s človekom, ki ga ljubi nad vse na svetu.

Gospoj Selmi se je zadelo, da je v družino ponovno posegla smrt. »Ostani pri

Odvezal je kravo in obstal. Ko bi zdajle vstopil Svečan in mirno rekel: »Matevžev, poklekni in prosim te za odpustanje, pa ti dolg preložim«, nemara bi bajtar pokleknil. Tako pa je Svečan daleč, sovraštvo do njega pa v Matevževu živo.

»Ejs!«

Otroci so se zbrali na dvorišču okoli matere. Začudeno so zrlili v očeta.

»Kam pa jo ženete, ata?« je gohtnil Jernej.

»Prodal jo bom«, se je Matevževu tresel glas.

»Zato, kar sem Svečanovega udaril?« je nenadoma zavekal Jernej. Matevžev se je ves tresel.

»Jernej, sem stopi.«

Fant je stopil pred očeta, razmršeni kuštri so mu silili na obvekanalica.

»Zakaj si ga udaril. Povej še enkrat.«

»Zato, ker je rekel, da ste neumni, je Jernej skoraj zatulil. Vsi otroci so planili v vek, še najmanjši, Lucija.

»Nikar ga ne udari«, je prosila žena z očmi.

»Ti moj fant«, je zaječal bajtar in pritisnil otroka k sebi.

In potlej:

»Samo še bolj bi ga moral pritisniti. Premalo si ga.«

Jernej se je skoz solze smejal.

»Kmalu pridi pa dobro opravi«, zahlipa žena.

»Bom, Lucija. K Svečanu bom šel kar nazaj grede.«

Počasi stopa navzdol in krava kobali za njim. Velik je Matevžev, nič upognjen, tako da se mora pod drevjem sklanjati.

Pet otrok strmi za njim; najstarejši med njimi, Jernej, ve, da ga imajo oče radi.

»Ti moj fant«, so mu rekli.

Da, Matevževov bajtarjev, ki je zavoljo očetove časti udaril gruntarskega po zobeh. Pa ga je premalo. Drugič ga bo bolj.

„OSTANI PRI MENI...!“

meni!« je bolno zaprosila, ali besede so ji zamrle na ustnicah. Komaj je od otroku nekoliko pozabila na grenko izgubo moža, že izgublja tudi otroka, vsaj zdelo se ji je tako. Ne da bi ji bila odkrila svoje srce ter jo poprosila za materinski nasvet, je hčerka šla svojo pot, ki si jo je izbrala. Ta njena dušica, ki jo je toliko ljubila in ki ji je pomenila neizmerno srečo, pripada sedaj drugemu. Mati naj daje in daje, a zahtevati ne sme ničesar. To je njeno poslanstvo! In tega se je gospa Selma zavedala.

Toda kaj pomaga materi, če mora priznati pravice otroka in odnehati, ter ga dati človeku, čigar moštost je jamstvo za otrokovo bodočnost? Materino srce se upira ob tem spoznanju; hotelo bi nekaj tudi zase.

Nežna vez med materjo in hčerko se je pretrgala. Daničina naklonjenost je veljala tujemu možu. Mati se je v svoji duši končno vdala, toda ta vdanost je bila samo odmev čiste materinske ljubezni. Brez te bi bila nedvomno zahtevala otroka zase.

Gospa Selma stoji pred podobo pokojnega in s tresočo roko boža uvele rože. Sedaj spozna, da jo veže ljubezen z njenim možem tudi preko groba. Njegov duh še vlada nad njo; še se ji zdi, kakor bi bila pod njegovim varstvom. Osamele žena gleda v oči ljubljenega moža in obljublja: »Boris, vse bom hlabro prenesla. Danes si mi bliže, kakor kdajkoli. Potrebujem tvoje duha, kakor še nikdar. Saj sem samo šibka ženska...«

NAVIHAN POSTOPAC

(Dogodbica.)

Na Robovju je bilo nekdanj silno zabavno in prijetno. Zlasti pozimi, ko smo bili spočiti in zato tudi dobre volje. Takrat nismo govorili o kalorijah; hrane je bilo na pretek in pijača se je dobila v vsaki kmečki hiši.

Dolgočasje na Pohorju torej nismo poznali. Zmirom se je prigodilo kaj takega, kar nas je zazibalo v dobro voljo. Za to je poskrbel naš sosed Roglič, brž ko je zapazil, da popušča živahnost. Šala se mu je navadno vselej obnesla. Kogar se je lotil, je bil premagan in smeja ni bilo ne konca ne kraja.

Nekoč pa mu je sreča le obrnila hrbet. Burka, katero je uprizoril, se je končala tako, da je bil sam osmešen. Ni pa se sramoval poraza, celo ugajalo mu je, če smo se nekoliko ponorčevali. Bilo je pa takole:

Nekega dne sta priberačila na Robovje dva postopača. Eden je bil mlad in pripraven fant, toda skrajno zanemaren. Drugi pa že nekoliko starejši, vendar silno šaljiv in zgovoren. Prosila sta kruha in pijače, vlašani pa so jima ponujali delo, s čimer so ju najprej odpravili. Na Ro-

VOŠČILO

Odrinil je čoln od kraja, odpiul na široko morje, ob bregu pa dekle postaja, za čolnom hiti ji srce.

Pozdrave mu vroče pošilja in kliče v šumenje valov, naj srečno priplava do cilja, v pristan do rešilnih bregov.

Nebo naj ustavi viharje, ji prošnja kipi iz srca, zasijejo nove naj zarje čolniku tam sredi morja.

Ljubezen naj srca oklene, izgine sovražnosti hlad, naj cvetje iz zemlje požene za novo in lepšo pomlad.

Limbarski.

bovju se s takimi ljudmi niso preveč ukvarjali ter so z njimi hitro obračunali.

Samo Roglič se je spustil z njima v razgovor. Potožila sta mu, da sta lačna in kako so ju sosede hladno oislovili.

»Ako bi hotela delati, bi vama ne bilo treba stradati«, je rekel, ko sta odločila, kar ju je težilo.

Izgovarjala sta se na slabo plačo, češ: »Več bi raztrgala, kot pa zaslužila.«

Roglič se je pošalil: »Zato pa delajo novo obleko, ker se stara pokvari in raztrga.«

»Sploh pa iščeva dela«, je dejal starejši postopač. »a naju povsod odslovijo.«

»Kaj bi pa rada delala?« je vprašal Roglič in radovedno čakal odgovora.

»Nič«, je bleknil mlajši postopač odkritosrčno.

»Pa ti?« se je možakar obrnil na tovariša.

»Jaz bi mu pa pomagal«, je odvrnil šaljivo. »Ampak šele tedaj, kadar mi utihne želodec.«

»Siromaka, kaj bi pa rada jedla?« Možak je videl, da sta res silno lačna.

»Vse, kar imate«, se je glasil odgovor.

»Oho!« se je začudil in raztegnil usta. »Toliko, kolikor imam, pa že vidva ne pojedata.«

»No, pa toliko, kolikor nama boste dali«, je potepin, ki je bil bolj zgovoren naglo popravil.

»To pa to, to je nekaj drugega. Ančka!« je poklical hčerko. »Prinesi jima tisto, kar je v šrambi v loncu na polici. Pa vsakemu kos kruha.«

Kmalu se je pršmehljala hči z velikim loncem, postavila ga je na mizo in položila pred vsakega zagodo kruha.

Potepuha sta z enim očesom ogledovala hčerko, z drugim pa lonec in ugibala, kaj je notri.

»Ocvirki, ostanki od raztopljenе masti«, je razlagal Roglič. »Jed, ki se s kruhom prav prileže.«

»Kar po njih!« Potepuha sta zavihala umazane rokave in mlajši, ki je bil tudi manjši, je moral stopiti na prste, da je dosegel lonec.

»Stojta!« ju je ustavil in odmaknil lonec. »Pri nas molimo, preden začnemo jesti in tudi vama bi ne škodovalo.«

Mlajši capin se je hotel prekrizati, dočim se je starejši samo odkril, rekoč, da je moliti že pozabil.

»A tako!« se je namuznil Roglič. »Ako ne znata moliti, bomo pa takole naredili. Vsak mora povedati ime kakega svetnika; kolikor svetnikov bo kdo našel, toliko ocvirkov bo lahko vzel iz lonca.«

»Sveti Jožef«, je rekel mlajši potepuh in hlastnil po ocvirku.

»Sveti Peter in Pavel«, je dejal starejši in vzel iz lonca dva ocvirka.

»Sveti Janez«, je dostavil mlajši in izluščil iz lonca velik ocvirek.

»Dvanajst apostolov«, se je zarežal starejši in pozobal dvanajst ocvirkov.

»Sveti Kozma in Damijan«, se je spomnil mlajši po kratkem premišljevanju, a tovariš je bil že pri štirih evangelistih, nato pa pri 40. mučenikih in obilna pest ocvirkov je izginila v njegova široka usta. Nato se mu je na videz ustavilo; obrisal si je z rokavom ustnice in kriknil: »Vsi svetniki!« na kar je pograbil lonec in zbežal iz sobe proti gozdu. Za njim jo je ubral tudi mlajši postopač, vešč, da si bosta v gozdu ocvirke tudi brez naštevanja svetnikov prijateljsko porazdelila.

»No, zdaj pa imaš!« je rekla gospodinja možu, ki sam ni vedel, ali naj bi se smejal ali robantil. Jezilo ga je, ker se burka ni končala tako, kakor je mislil, sicer pa je bil izid vendarle smešen. Škoda se jima je zdelo edino le lonca, kakršnega tedaj ni bilo lahko dobiti. Postopač pa je bil toliko pošten, da ga je vrnil in sta ga našla zjutraj praznega pred vrati.

Limbarski.

Tip slovenske hiše

Če ste kdaj potovali po različnih slovenskih pokrajinah, ste občudovali prelepe naravne krasote naše zemlje, a pogled vam je morda obstal tudi v vaseh, na naših domovih. Videli ste, da so hiše pri nas na Koroškem drugačne, kot na Primorskem in da je spet dolenski dom povsem različen od doma v Prekmurju. Postavil si ga je slovenski človek po svojem okusu in želji, zgradil si ga je ob casti, ob poteh, na ravnem, pa tudi na položnem svetu. Gradil je iz kamena, včasih iz lesa, kar mu je bilo bližje, česar je imel več. Iz doma torej odseva značaj človeka, njegov okus in iznajdljivost, odseva zemlja in njegovo bogastvo. In kakor se spreminja značaj ljudi in sveta, tako so raznovrstni naši domovi. Mestnim hišam ne bomo toliko pozornosti posvečali, te so precej enake povsod. Iz njih ne diha niti značaj pokrajine, niti duša slovenskega človeka. Ti domovi so odtrgani od zemlje in življenja na njej. Kmečki domovi pa so vsi z življenjem na deželi povezani in v to življenje vključeni. Pojdimo sedaj preko slovenske zemlje in obiščimo naše domove.

V alpskem predelu kraljuje tako imenovana alpska hiša. Talni načrt alpske hiše je preprost: veža loči stanovanjske in gospodarske prostore. V stari alpski hiši prideš iz veže na eno stran naravnost v hlev, na drugo pa v hišo. V bohinskem kotu so najbolj značilni zastopniki tega tipa hiš. Tu so imele hiše pristoječe ognjišče, ki je bilo nizko, iz opeke ali kamna zgrajeno, zgoraj pa z lesom obrobjeno. Stalo je navadno sredi kuhinje ob stranski steni, oni steni, kjer je zidaj v hiši peč, ki se tedaj kuri iz kuhinje.

Glavni prostor bohinske hiše je hiša ali izba. Njej je zidaj priključen majhen prostor, kamra ali kamara imenovan. Kamra je prava spalnica, v njej so postelje, skrinje in motovila. Gornja hiša služi le redko za stanovanje, največkrat je v njej shramba za žito. Njej je pogosto priključena gorenja kamra ali gornji štibelc, spalnica za družino in podobno. Prostor nad vežo se imenuje na veži. Okrog gornje hiše gre gang, ki ima dekorativno izrezljane dile; tam so razpete rante in štanke za sušenje perila in koruze.

Hiša ima navadno kamenit in z malto spojen zid za fundament, le kjer ni na razpolago apnenca, se porablja škrljevec, spojeni z glino. Na ta fundament pridejo prva bruna, ki mole ven kolena in ki se imenujejo spodnje oklepje. Na njih počivajo vse stene. Te so navadno iz srmekevih brun. Streha je povsod, razen v Bohinju, kjer je strma in na čelih z deskami zabita, čopasta, krita pa s škodlami. Bruna hišnih sten so navadno razpolovljena, na koncih pa tako obtesana, da se medsebojno ujemajo. Današnja alpska hiša sestoji iz lesenih in zidnih delov. Popolnoma lesenih hiš ni več. Najnavadnejši primer je danes ta, da ima hiša zidano pritličje, tako v stanovanjskem, kakor v gospodarskem delu, prvo nadstropje, oziroma podstrešje pa leseno.

V glavnem se značilnosti tega tipa ponavljajo tudi na visokogorenski hiši, v vaseh Rateče, Kranjska gora, Dovje, na zilijski hiši, na hiši v okolici Bleda, Radovljice, Podnarta in Kamne gorice, sega pa na jug in jugozapad v posameznih odrastkih v škofjeloško in tolminsko hribovje ter v kranjsko ravnino.

Na jugu in jugozapadu prehaja alpska hiša v nov tip, ki ga imenujemo škofjeloško-cerkljanska hiša. Črna kuhinja s prostim ognjiščem navadno odpade, kajti kuha se pred pečjo, na veži. Tudi gospodarski prostori večinoma niso več v isti črti s stanovanjskimi. Za zunanjo podobo hiše v tem predelu so značilne njih velike dimenzije, nadstropnost, zlasti pa monumentalne strešne oblike. Vse boljše hiše imajo zelo visoke in strme strehe, ki so na koncih brez čopov; navadno so zabite z deskami. V zgornjem nadstropju so številni prostori, zgornja hiša in zgornja kamra, nad njim pa je po navadi, vsaj pri boljših hišah, še podstrešje, na čigar čelu je pri zidanih hišah cela vrsta oken, dočim je pri lesenih čelih vsa stena zabita. Hodnik v gornjem nadstropju ni pravilo, vendar je zelo pogost.

Tudi v tem predelu predstavljajo zidane hiše mlajšo fazo. K vzhodno-slovenski hiši prištevamo belokranjsko in prekmursko hišo. Belokranjska hiša je deloma lesena, deloma pa že zidana. Njen osrednji del je veža s kuhinjo, vendar Belokranjci tega izraza ne poznajo. Na desno drže vrata v prvo hišo, na levo pa v zadnjo hišo. Veža je zelo prostorna in je bila nekoč središče hišnega življenja. Belokranjska ognjišča so bila nekoč prosta. Ljudje so sedeli okrog ognja ali na tleh ali pa na nizkih stoličkah ali panjčkih. Sedaj je središče prva hiša. Od veže se je večinoma že oddelila kuhinja. Nad ognjiščem je v nekaterih hišah že zidan obok ali velb, toda v starej-

ših hišah tega ni, temveč prekriva ognjišče zakrivljena lesa, spletena iz protja ter ometana z blatom. Toda takih hiš danes že skoraj ni najti. Veže niso imele stropa. Po lestvah ali lujtrah je mogoče priti na podstrešje ali na hišo. Zadnja hiša navadno ne služi za stanovanje, ampak za shrambo kruha in praznične obleke. Štibelc je v belokranjski hiši redek pojav.

Mnogo belokranjskih hiš obstoji samo iz veže in hiše, tako na primer vse bajte revnejših ljudi. Zato pa so številne belokranjske hiše zgrajene v nadstropje, kar je posledica tega, da so prislonjene ob po-bočje hriba. V takem primeru je v enem delu spodaj klet, poleg nje pa je hlev. Klet, zidanka je navadno pod prvo hišo, hlev pod zadnjo hišo, toda pri premožnejših posestvih stoji hlev posebej.

Značilnosti prekmurske hiše, ki spada tudi k vzhodno-slovenskemu tipu so te: stanovanjski del sestoji iz treh glavnih prostorov: v sredi je künja (kuhinja), na eni strani je izba (hiša), na drugi pa kamra. Starinska prekmurska hiša ima pogosto zidan podstavek ali temelj, na katerem so bruna ali brvna. Nekatere hiše so zgrajene iz navpik stoječih brun, zidane in s šrepom pokrite.

Prekmurski dom stoji v ravni črti, je stegnjel, vsi prostori so pod isto streho. Izmed gospodarskih prostorov so samo nekateri, najpogostejše hlevi v sestavu stanovanjske hiše, ostali objekti pa stojijo zase, ločeno. Potem pa je značilni tip osrednje slovenske hiše, ki jo najdemo na obširnem slovenskem ozemlju. Seveda se tudi spreminjajo njene značilnosti, vendar je v bistvu to en tip. Sem bi prištevali: osrednje in vzhodno-gorensko hišo ter hišo v Ljubljanski kotlini, potem dolensko hišo, dalje hišo v Ljubljani in okolici, hišo v okolici Čabra in Prezida ter na Pivki in osrednje južnoštajersko hišo. Katere so značilnosti te osrednje naše hiše.

Osrednje in vzhodno-gorenska hiša ter hiša v Ljubljanski kotlini tvori nekak prehod od našega alpskega tipa k drugim oblikam. Tipični talni načrt stare hiše na osrednjem Gorenjskem kaže vežo v sredi, na desni hišo brez kamre, na levi pa klet, oziroma kevder in dalje hlev. Lestev ali lesene stopnice vodijo iz veže na podstrešje ali na hišo, levo ob vratih pa je navadno vhod v podzemsko klet. Skoraj isto velja za vzhodno-gorensko hišo. Tudi tukaj je obzorje stare lesene hiše še dobro ohranjeno. Lesen je navadno stanovanjski del,

hiša in kamra, dočim je kuhinja s pripadajočim gospodarskim traktom uvađao zidana. Skoraj vse stare hiše v tem predelu so pokrite s slamo.

K osrednji slovenski hiši spada dalje dolenska hiša. V smeri Ljubljana-Kočevje je takozvana vrhhlevna hiša: ta je zgrajena v nadstropje, spodaj ima hleve ter klet, v prvem nadstropju stanovanjske prostore, pod streho pa kak stanovanjski prostor ali pa kašče. V stanovanjske prostore vodijo največkrat na dvorišni strani stopnice, ki držijo na dolg, lesen hodnik. Strehe so navadno krite s slamo.

Ob dolenski železnici in v celotnem njenem območju vlada drug tip hiše, majbna, nizka zgradbica, ki je največkrat zidana in pobeljena. Notranja razdelitev pa je enako trodelna, kakor pri prejšnji hiši. Gospodarska poslopja stojijo zase.

K tipu osrednje slovenske hiše spada dalje hiša v Ljubljani in okolici. V tej hiši se zrcalijo tipi, ki prevladujejo na robovih tega ozemlja. Proti severu, severu-vzhodu, se naslanjajo na že imenovani alpski in osrednje ter vzhodno-gorenski tip. Proti Vrhniku in v gričevju severno nad njo opazimo lahko vpliv škofjeloško-cerkljanske ter logaške hiše, proti jugovzhodu pa sega vanjo deloma osrednjedolenska, deloma pa zapadno-dolenska (vrhhlevna) hiša. Tako je torej na tem osrednjem našem ozemlju združena slika vseh različnih variant slovenskih hiš, ki obdajajo našo prestolico, belo Ljubljano.

K osrednje slovenski hiši prištevamo razen tega še hišo v okolici Čabra in Prezida ter na Pivki, in pa osrednje južnoštajersko hišo.

Povsem nov tip slovenske hiše pa je Primorska ali mediteranska hiša. Primorje in Goriška spadata v območje takozvane sredozemske kaminske hiše. Kot že ime samo pove, gre pri tej hiši za tip, ki ima izoblikovan kamnin ali dimnik, ki ga nobena izmed doslej opisanih hiš nima. Ta hiša kraljuje že na Vipavskem, posebno izraziti primeri pa so znani s Krasa. Centralni del te hiše je velika kuhinja s četverokotnim prizidkom, v katerem je ognjišče in peč. Ognjišče je prostostoječe, okrog njega pa so ob stenah lesene klopi. Iz prizidanega dela z ognjiščem vodi navzgor velik, popolnoma viden, četverokoten dimnik. Iz kuhinje vodijo vrata na levo v kamro. Hiša je v stanovanjskem delu nadstropna ter ima na dvorišni strani lesen hodnik. Kraškemu tipu je podoben tip v

Vipavski dolini. Gospodarska poslopja in hlevi so razvrščeni okoli dvorišča, gura, nad njim je latnik. Kot gradivo prevladuje povsod kamen, za prekrivanje streh rabijo ali škrlj ali pa posebno opekorkorci imenovano.

Glavna značilnost primorske hiše je netipična razdelitev prostorov ter prevladovanje nadstropnosti. Vprav to je najbrže glavni vzrok, da je ta hiša dobila že zelo zgodaj kamin za odvajanje dima, ki si je pri ostalih naših hišah navadno sam iskal pota svojega odhoda. Nadaljna značilnost te hiše je, da je skoraj izključno iz kamna. Toda tudi po svojem prostornem oblikovanju se ta hiša razlikuje od vseh ostalih tipov na Slovenskem. Prostor okrog hiše je tu povsem omejen, kar ne vidimo drugod pri nas, določen in sicer bodisi v obliki domačega dvorišča, bodisi v obliki majhnih trgov in ulic, ki jih ustvarja lega hiš. V vseh teh potezah se razodeva vpliv Sredozemlja.

In še en tip slovenske hiše poznamo, namreč dimnico in dimnično hišo. Dimnica spada med najstarejše hišne tipe na slovenskem ozemlju. To je tipični primer stanovanjske oblike, ki je že skoraj povsem izginil in ga lahko študiramo samo po maloštevilnih primerih hiš. Dimnica je soba, izba ali hiša, ki je hkrati kuhinja, spalnica, delavnica, vsakdanji hišni prostor. V njeni sredi ali v kakem kotu stoji prosto ognjišče, nad njim je pogosto klobučnjak, ki lovi dim in ki je navadno lesen ter ometan z ilovico. Takih čistih dimnic danes ni več. V Pohorju so našli tak vzorec, ki kaže na davno preteklost zelo preprostega stanovanja.

Take različne tipe slovenske hiše torej najdemo na slovenski zemlji. Vsaka pokrajina ima takorekoč svojo posebno obliko hiše. Seveda se je v stoletjih izpopolnjevala, lepšala in izpreminjala. Toda takoj jo moramo ločiti od ostalih hiš po svetu. Kakor je na primer švicarska hiša povsem nekaj svojega, tako je slovenska hiša odraz zemlje in slovenskega človeka. Vpliv sosedov se lahko čuti, nikdar pa nismo suženjsko posnemali. Sprejeli smo lahko nekaj, kar nam je bilo všeč in sosedovi hiši, vendar pa smo ohranili svojo samostojnost. Lahko rečemo: kakor je naš slovenski svet različen, raven in valovit, gozdat in s kamenjem posut, pa spet rodovit, ves slikovit, tako je slovenska hiša zdaj skromna in tiha, pa spet velika in prešerna, kakor je svet reven ali bogat. Vedno pa je to naš dom, najdražji in najljubši, ki ga ne zamenjamo za velike nebotičnike sveta.

Iz naše književnosti

Slovenski narod hrani bogato zakladnico pravljic, pripovedk in legend. Snovi za to narodno blago je ljudstvo zajemalo iz zgodovine, iz starih šeg in običajev, iz praznovorne pripovedovanja, iz verskega življenja, iz svetniških zgodb, nastanka cerkva, iz živalskega sveta itd. Zgodovinske pripovedke segajo prav do prve dobe našega narodnega življenja. Še celo Hunov in njihovega kralja Atila, ki je razdeljal nekoč cvetoče mesto Petovijo-Ptuj, Emona-Ljubljano, Aquilejo-Oglej, se spominja narodna pripovedka o hrabri beneški kraljici, ki se je zatekla v Landersko jamo s svojimi junaki in zvižčno rešila deželo, ko je poslala oblegavalcu zadnjo vrečo žita, češ, da ima še bogate zaloge.

»Kralj Atila, Hunov veliki voj zagleda beneške ravnine. Pohotnost po njih se užge mu takoj, zamikajo brž ga skomine.«

Aškerc

Tako nam je zapel Anton Aškerc o Atili in ovekovečil to pripovedko. Toda skomine so hunskega kralja kmalu minile, ko je zagledal žito in dobil kraljičino sporočilo. Opustil je obleganje in odšel proti Italiji. Premnogo pripovedk imamo iz turških bojev, o kralju Matjažu in kmečkih uporih. Venec raznih zgodb je spletlo ljudstvo o podrtih gradovih, zakletih graščakih in grajskih gospodičah. O dobi ko so slovenski študentje študirali po znamenitih italijanskih vseučiliščih, zlasti v Padovi, govori pripovedka o trentarskem študentu, ki je zapisal svojo dušo vragu. Iz one dobe, ko so Benečani imeli na Bovskem svoje plavžve in iskali po Bogatino zlato, je znana tudi morda naša najlepša pravljica o Zlatorogu.

Bogata narodna domišljija je ustvarila pripovedke o nastanku naših prelepih jezer Vrbskega, Rabeljskega, Blejskega itd.

V tej pripovedni zakladnici je tudi precej šaljivega blaga. Evo vam nekaj takega šegavega zruja.

Dva znamenita šaljivca pozna narod. Pavliho in Kurenta. Oba sta potovala že od zgodnje mladosti po širokem svetu in

uganjala norčije. Iz sleherne neprilike sta se srečno rešila.

Pavliha je delal svoji dobri materi kot deček razne skrbi. Napel je vrv preko potoka za hišo in jo pritrdil na hrčki ter plesal po njej. Ker ni bil še dovolj spreten, je štrbunknil v vodo in se pošteno okopal. Z otroki se je lasal in pretepal in jim kazal osle. Zato je čutil pogosto moč brezovega olja. Toda nič ga ni izmodrilo. Imel je nemirno kri in nekega dne je izginil po širokem svetu. Stopil je v službo pri nekem kovaču kot vajenec, pozneje h kmetu, kot mali hlapec. Menjal je službe in povsod bril norce. Norčeval se je iz kmeta in meščana, iz sodnika in birača, celo iz vraga. V mestu je sporočil županu, da bo s strehe mestne hiše letel kot ptič. Vse mesto je drlo gledat čudnega letalca, ki je pa izginil kot kafr in odpotoval kot popotni rokodelce v drugo mesto, kjer je učenim profesorjem napovedal, da bo naučil osla brati. Res je pripeljal dolgohca pred profsorski zbor in mu nataknil očala ter postavil predenj povosen sena. Osel je nekaj časa zrl, nato pa je pričel rigati. Profesorji so radovedno čakali, Pavliha je pa naglo odšel drugam, kjer je mestni bolnici sporočil, da ozdravi vsako bolezen. Videli bodo, kako čudovit zdravnik je. Drugi dan ne bo več nobenega bolnika v bolnici. Čakali so radovedno na čudodelnika, ki je vsakemu bolniku zapretil potihem na uho, naj takoj odide, sicer mu bodo ponoči odrežali roko ali nogo, da pa ne sme tega nikomur povedati. Prestrašeni bolniki so drug za drugim zapustili bolnico, še pred mrakom. Take in enake norčije je uganjal Pavliha po svetu do konca svojega življenja.

Drugi pravi narodni šaljivec je bil Kurent, ki je podaril beraču prisluženi denar in dobil od njega gosli. Če nanje gode, pleše sleherni človek, dokler on ne neha goslati. Dobil je tudi sukanec, kogar on z njim ovije, se ne more premakniti, dokler ga ne odvije, in zavojček smole; kder sede na osmoljen sedež, ne more vstati. Dokler ga on — Kurent — ne dvigne. S temi predmeti je uganjal po svetu norčije. Graščaku je zagodel, da je plesal po trnju

in se ves ranil in opraskal; ko je bil obsojen na vešala, je zaprosil, da pred smrtjo zagode poskočnico, ki je spravila vse sodnike, birače in gledalce v razburkan ples in on je lahko pobegnil. Z nitjo je privezal smrt za hruško, da je sedem let tam sedela, dokler mu ni obljubila, da ne pride več ponj. Na osmoljeno nakovalo je posadil peklensčka, ki ga je hotel tirati v pekel in ga ni pustil preje vstati, dokler se ni obvezal, da ga ne pride nikdar več iskat. Ko se je naveličal življenja, je šel trkat na nebeška vrata, a ga sv. Peter ni sprejel. Tudi v vica in v pekl, kjer je zagoslal, da se je vse v plesu prekopicovalo, ga niso marali. Naposled je našel svoj kctiček v nebeškem preddvorcu, kjer je sedel na svoj plašč, katerega je v mladosti podaril v berača oblečenemu Gospodu.

Pripovedko o Kurentu, ki ima mnogo enačic, prinašamo na drugem mestu v celoti, ker je morda poleg dobro znane šaljive o Martinu Krpanu, najbolj značilna in smešna. Martin Krpan — to je prava slovenska korenina. Preprost, močan, dober, delaven, zvest in šaljiv, tihotapi s soljo, pa cesarju Janezu v Trstu reče, da nosi njegova kobilica bruse. Svoje kljuse prestavi v snegu s poti pred cesarsko kočijo kot snop slame. Ko pa ga pridejo nadlegovat zaradi tihotapljenja soli, pa pokažejo vsi pete ter si nobeden več ne upa na njegov dom. Naprošen, da reši Dunaj Brdavs, si steže iz podrte velike lipe kij. Iz dvorne konjušnice potegne za repe vse konje. Po kobilico morajo na Vrh k sv. Trojici. Z njo hoče oditi nad Brdavs, oborožen s kijem in mesarico. Junaško premaga velikana in za plačilo noče drugega, kakor svobodno kupčijo s soljo, pa čeprav se jezi minister Gregor in mu še v slovo ne da desnice.

Tudi živalske pripovedke nudijo večkrat kaj šaljive vsebine. Najbolj je znana lisica zvitorepka po svoji prekanjenosti. Razne zveri, kakor volka in medveda ukani in spelje na led, da jo kmetje nabijejo, krade in mori kokošjo družino tako, da zaradi svojih zlobnosti pride pred sodišče, kjer jo obsodijo zveri na smrt. S svojim spretnim besedičenjem pa premodri kralja živali, leva, da jo pomilosti in imenuje za svojega kanclerja.

Tudi pes in volk sta si v sovraštvu. Pes zvest čuva jmetju svojega gospodarja. (Nadaljevanje na 6. strani.)

Za naše gospodarje

Pustni mesec

Bilo je pred vojno, da se v mestu posamezna društva niso skoraj mogla zvrstiti s plesnimi prireditvami o predpustnem času. Bilo je premalo plesnih dvoran, zabavnih, družabnih in pa gostilniških prostorov, bilo je premalo predpustnih sobot, nedelj in praznikov, bil je prekratek predpustni čas, da bi prišli vsi na vrsto. Še v postni čas so šle bučne zabave in veselje plesi.

Prišla je vojna, z njo vse gorje, ki vsako vojno prva leta malo manj vidno in občutno, nato pa vedno bolj živo in kruto spremlja. Prva leta vojne so navadno pustne zabave malo prikrojene in prilagode vojski, vendar veselje še ni konec. Čim dalje pa vojna traja, tem hujše je gorje, smrtna žetev vedno bolj obilna, hrup veselice tudi v predpustnem času ponehava, ples zamira.

Komaj pa je vojske konec, mir še ni podpisan, veselje in plesni prostori so že odprti, zabave se vrste, kakor bi ne bilo na milijone in milijone žrtv, kakor bi bilo vse gorje izbrisano in vse rane že zacekljene.

Prav je, da se ljudje razveselijo, ne bi bilo pravilno, če bi kar naprej žalovali in se vdajali samo resnemu premišljevanju, to vse v pravi meri in ob pravem času. Le oni naj se, primerno seveda, razveseljuje, ki tudi dela.

Zato imajo tudi kmečki ljudje pravico, da se zlasti v predpustnem času porazvesele. Saj so težko in naporno delali do zimskih dni, kmalu bo zima pri kraju, že čaka znova naporno delo. Le na nekaj naj bi pri vsem predpustnem in pustnem razveseljevanju ne pozabili: vse v pravi meri, vse v okviru dostojnosti in poštenosti. Tudi ni treba, da bi bili na vseh pustnih prireditvah, ker »plesi in veselice praznično mošnjice.« V ostalem pa velja: vesele ljudi ima še Bog rad.

V mesecu svečanu ali februarju narava še počiva, zima se še prav nič ne misli posloviti. Kmet je sicer jeseni po vsem trudopolnem delu že komaj pričakoval, da pride zima, da se odpočije. Toda po božičnih in novoletnih praznikih že spet komaj pričakuje, da se zima odmakne in da se delo na polju spet začne.

Sicer pa s tem ni rečeno, kakor misli večkrat meščan, da kmet v zimskem času nima dela. Delo na polju sicer še počiva, je pa toliko več dela doma. Februar je že skoraj na koncu zime, zato je treba gledati, da smo v tem mesecu z zimskimi deli v glavnem končali.

Mogoče se čudno sliši, ako med zimskimi deli kmeta tudi za februar na prvo mesto postavimo: knjigo, papir, svinčnik. V zimskih mesecih se mora kmet mnogo koristnega naučiti, kar mu bo pomagalo in mu bo zvest vodnik pri delu preko celega leta. Mnogokrat in pri raznih prilikah si kmečki gospodar ne ve pomagati, ako se tega ni naučil. Vsega še kmečki gospodar

ne more vedeti iz svoje skušnje, tu mu pomaga ono, kar si je pridobil pri prebiranju knjig in strokovnih časopisov v zimskem času.

V hlevih je pri živini v tem mesecu še vedno mnogo dela. Najpreje in glavno je seveda krmljenje. S svečnico je šele polovica »kravje« zime minula, dolgo, dolgo bo še treba krmiti v hlevu, na to nikdar ne pozabimo. Preglejmo zato natančno, ne samo površno in približno, vse zaloge krme in natančno premislimo, presodimo in preračunajmo, kako bomo shajali do konca zime. Toliko dobi mlada živina, toliko svinje, toliko krave in delovna živina in toliko ovce. Ko bomo tako vse preračunali in porazdelili, nam mora še za vigred in vse do nove letine nekaj ostati. Ni pravilno do zelene krme ali paše pomesti že zadnjo suho biljko v koš in znesti v jasli. Pravilno je, da zadnja biljka novo suho biljko sprejme, še boljše pa je, da je vedno kak voz stare krme še na skednju, ko pripeljemo prvi voz nove.

Pri krmljenju živine naj bo krma pravilno in dobro pripravljena. Ako je zmrznila krma v silosu ali pa je zmrznila pesa ali repa, take zmrzle krme ne smemo krmiti, ker bi to škodovalo prebavilom živali. Na primerno hladnem prostoru naj bo taka krma tako dolgo, da se polagoma otaja in se tako toplota krme približa toploti hleva.

V zimskem času je treba za živino skrbeti mnogo bolj vestno in z večjo skrbnostjo kakor v poletnem času. Ko pride živina na pašo, ima tu dosti gibanja in dosti svežega zraka, saj se lahko tu giblje in teka po mili volji. Drugače je to pozimi, v hlevu. Ne smemo pozabiti, na nego parkljev in kože. Vso živino moramo pozimi, če le mogoče, vsak dan snažiti. To ni potrebno samo za konje, to je potrebno predvsem za mlado govejo živino, pa je zelo važno tudi za krave in tudi za vole.

Ne smemo tudi ne zanemarjati nege parkljev, za kar skrbimo najenostavneje s tem, da spustimo vso govejo živino tudi v zimskih mesecih vsak dan, pa četudi samo za kratek čas, na sveži zrak. Seveda pa je samo ob sebi razumljivo, da živine ne bomo spustili iz hleva, ako je zunaj močna zmrzlina, močna poledica, ker bi bilo to za živino, ki ji lahko spodrsne, nevarno.

Nadalje moramo skrbeti pozimi, da so vse gospodarske zgradbe lepo v redu.

V zimskem času skrbimo za zaloge za poznejši čas. Tako napravimo v zimskih mesecih še zaloge drv za vse leto in ta drva tudi pripravimo tako, da so takoj dobra in lahko uporabna za kurjavo. Saj prihranimo na kurjavi tudi do 50%, ako ima hišna gospodinja vedno dosti suhih drv in se ji ni treba mučiti in jeziti s svežimi, vlažnimi ali le na pol suhimi drvimi. Mokra drva pa porabijo najpreje pri uporabi mnogo toplotne sile za to, da se vlaga izpari. Sonce in veter napravita to v poletnih mesecih

mного bolj poceni. Morajo pa biti drva tako zložena, da jim vreme z dežjem ne more preveč škodovati.

Mraz že polagoma ponehava, sredina zime je že za nami. Mogoče je sicer, da pridejo meseca februarja še zelo mrzli dnevi, toda redko ta mraz doseže onega v januarju. Saj so v februarju že dnevi, ki nam naznanjajo že tako težko pričakovano vigred. V februarju se zima in mraz že umikata v gore, v planine, kjer so do sedaj imeli manj zime in mraza kakor v dolinah.

Sonce že polagoma spet dobiva svojo moč, sončni žarki že morejo polagoma ob jasnih mirnih dneh topiti sneg, kar skoraj niso mogli v decembru in januarju.

Dan je dolg dne 1. februarja 9 ur 29 minut in naraste do konca meseca za 1 uro 28 minut. Tako je dne 28. februarja dan dolg 10 ur 57 minut.

Dne 1. februarja vzhaja sonce ob 7. uri 30 minut in zahaja ob 16. uri 59 minut, dne 6. februarja vzhaja sonce ob 7. uri 17 minut in zahaja ob 17. uri 13 minut, dne 20. februarja vzhaja sonce ob 7. uri 0 minut in zahaja ob 17. uri 29 minut in dne 28. februarja vzhaja sonce ob 6. uri 46 minut, zahaja pa ob 17. uri 42 minut. Sonce stopi dne 19. februarja ob 12. uri 51 minut v nebesno znamenje rib.

Važne lune spremembe v mesecu februarju so ščip ali polna luna dne 5. februarja ob 16. uri 36 minut, ta dan vzhaja mesec ob 16. uri 41 minut in zahaja ob 7. uri 43 minut. Dne 12. februarja ob 22. uri 30 minut je zadnji krajec. Ta dan vzhaja mesec ob 0. uri 18 minut in zahaja ob 16. uri 23 minut. Dne 21. februarja ob 2. uri 55 minut je mlaj. Ta dan vzhaja mesec ob 7. uri 39 minut, zahaja pa ob 17. uri 49 minut. Dne 28. februarja ob 10. uri 20 minut je prvi krajec. Ta dan vzhaja mesec ob 10. uri 13 minut in zahaja ob 1. uri 19 minut.

Po stoletnem koledarju, ki pa seveda ni zanesljiv, se nam obeta v mesecu februarju letos takó vreme: do 10. lepo in milo vreme, od 12. do 15. sneg in veter, nato do konca meseca mrzlo.

Zaneslivejša je napoved po lunini spremembi in to po mlaju dne 21. februarja. Tu pravi vremenski ključ, da bo sneg in vihar, ker je lunina sprememba od 2. do 4. ure. Še zaneslivejša bo najbrž opazovanje 4. in 5. dan po mlaju, to je dne 25. in 26. februarja, ali še bolj točno na stoto uro po mlaju, to je dne 25. februarja ob 7. uri zjutraj. Kakršno bo vreme takrat, bo predvidoma ostalo prihodnja dva do tri tedne.

Mnogo vremenskih napovedi in prerokb za februar že kaže željo po skorajšnji vigredi. Tako je sv. Valentin (dne 14. febr.) že prvi vigredin ali prvi pomladin.

V svečanu je kmetu ljubše, ako mu volk gleda skozi okno kakor pa sonce.

Mnogo megle v svečanu — obilo dežja v celem letu.

Svečanov sneg je boljši od gnoja.

Svečana naj tako močno vihar razgraja, da še biku rogove omaja.

Severni vetrovi v februarju

polnijo kmetu kašče.

Ako svečana ne zmrzuje in ne sneži, pride mraz za veliko noč.

Toplota svečana — mraz sušca.

Lep februar — gorje celo leto.

Vsi meseci leta preklinjajo lep februar.

Ako se greje februarja mačka na soncu, zleze marca v peč.

Če se svečnica jasno zdani, zima še dolgo trpi.

Oblačne svečnice se kmet veseli.

Ako na svečnico sneži - vigred je blizu.

Bela svečnica — zelena velika noč.

Sv. Agata (5. II.) sneg rešeta.

Sv. Doroteja (6. II.) pa ga reta.

Sveti Valentin (14. febr.) prvi pomladin.

Sveti Matija (24. febr.) led razbija,

če ga ni, ga pa naredi.

Vse prerokbe in vsi izreki kažejo na to, in izražajo to željo, naj bi meseca februarja ne bilo pretoplo sončno vreme in seveda tudi ne deževno, južno vreme. Meseca februarja naj sneži in naj imajo moč močni severni vetrovi.

Ni to zaželeno meščanu, zlasti ko je imel že dosti mraza v decembru in januarju. Je pa dobro to za kmeta in je dobro to za naravo, ker obeta tako vreme, lepo vigred in ugodno letino.

Iz naše književnosti

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Čeprav je zvičajno obljubil volku, da ga ne izda, če pride ponoči klat prašiče, je zalajal in priklical kmeta in njegovo družino, da so volka pretepli in je komaj odnesel pete. Zato je volk napovedal psu vojno in si izbral za vojne tovariše medveda in divjega prašiča. Psa sta spremljala v boj maček in petelin. Medved je zlezel na drevo, divji prašič se je skril v listje iz katerega mu je štrlelo uho, volk pa se je potuhnil za grm. Ko je pes prikorakal s svojima tovarišema v Pusto dolino, napovedano bojno polje, je petelin s svojim petjem naznanil napad. Maček je opazil iz listja moleče uho. Misleč, da je miš, se je zakadil in hlastnil po njem. Divji prašič jo je prestrašen prasnol čez Dolino v gozd, maček je švignil na drevo, kjer je čepel medved in se mu zakadil v gobec, da jo je ta tudi pcedil čez drn in strn. Ko je volk opazil, da sta jo odkurila bojna tovariša, je odnesel še on pete. Pes je bil zmagovalec.

Legendarni svet skriva marsikatero šaljivo vsebino. Zlasti sv. Peter nastopa večkrat v šaljivih okoliščinah. Znana je legenda »Znamenja dežja«.

Gospod in sveti Peter sta potovala po lepem božjem svetu. Srečavala sta ljudi, ki so ugibali, ali bo kmalu deževalo, ker je kislja repa v kadi brkljala, ker je lezel polž zjutraj od leve proti desni. Vsakemu sta dopovedovala, da njihova vera ni prava, končno sta srečala pobožnega romarja, ki je šel na božjo pot prosit dežja. In res se je ponoči zoblacilo in deževalo. Še bolj znana je legenda »Zakaj ni na Krasu vode«. Gospod in sv. Peter sta potovala po Krasu in prenočila pri premožnem, a pogoltnem kmetu. Sv. Peter je nosil v svoji torbi pleče, katero je ponoči izmaknil Kraševcu in položil v torbo poleno. Ko je drugi dan po odhodu opazil sv. Peter tatvino, se je razsrdil in prosil Gospoda, naj prisodi primerno kazen. Gospod je prepustil Petru. In Peter je odločil, naj usahne na Krasu voda. In zgodilo se je po njegovi besedi. Od tedaj nimajo Kraševci vode.

Sin metvega

NOVELA

Spisal: K. MAUSER

I.

Jesensko deževje je prineslo dolgočasnost v grapo. Vode so narasle in bobnele na skalnem ovinku, kakor da hočejo spodkopati ves breg, z bukvami in smrekami vred.

Klevž Matija, mlinar v Globeli, je stal ob raki in gledal vodo. Kazno je, da bo udarila čez. Vse zatvornice so odprte, vendar ne morejo vsrkati, kar pridrvi izpod gora. In zdaj se še dražje kotali po raki, umazanija in zemlja.

»Preklemano, če se vreme kako ne unese, bom imel vodo v hlevu.«

Nič prave volje ni Klevž. Tole vreme, potlej pa še ženska sitnari.

Kar pristujeno se mu je zzzdelo v grapi. Samota taka, da te je zvečer strah stopiti pred hišo. Po celi grapi sama tema, v bregu morda še zalaja lisjak, sicer pa ni glasu razen šumenja vode.

Morda je to zavoljo tega, ker ni otrok. Koj bi bilo drugače. Tako ni nikogar, ki bi ga poklical za ata. Ves dan samo ropotanje mlinskih koles in padanje vode na lopatice.

Pa še nekaj je v Klevžu. Neznani, čuden strah, ki ga je začel daviti v nočeh, ko so kolesa obstala in je mlin obmolnil.

Sedel je na postelji in prisluskoval ženinemu dihanju. Kakor da se nekdo po trebuhu plazi po veži in skuša priti do vrat. Desna roka mu je krvav štrclj iz

katerega brizga kri. Tudi preko oči je krvav.

Klevž se sklanja z odprtimi očmi v temo. »Saj ga nisem mislil ustreliti. Sam je pritisnil prst na petelina, brez moje volje. Kakor da je bila roka obsedena od hudiča. Naravnost v čelo se je zavrtala krogla, za prst od desnega očesa. Nisem kriv!«

V veži, kakor da nekaj hrope in se premetava. Klevž je moker od potu.

Potlej je v veži mir...

Mrtvec je imel odprte oči. Klevž ni mogel drugače, kakor da je zlezel iz skrivališča in se počasi plazil po bregu. Mrtvi je ležal za brinjevim grmom, tako da je kri iz štrclja škropila na brinjeve jagode, ki so ravno modrele in bile za las podobne pomodrelim ustnicam mrtvaka.

Kar same so šle roke po žepih. Slika otroka pri štirih letih, svetle oči in nasmehljana usta, pismo in delavska knjižica: Jernej Premec, vdovec, čestni delavec.

Klevž je vse zagnal med listje, kakor da peče. V grlu se mu je nabrala neznana ihta in kakor pijan, je odmotovil nazaj v hrib. Z vrha je še enkrat poiskal z očmi brinjev grm, potlej pa se spustil nazaj k svojim.

Po tem dogodku Klevž Matija ni mogel ves teden niti eno noč zatisniti oči. Koj, ko mu je spanec legel na veke, je prišel Jernej Premec s krvavim štrcljem in belimi predrljivimi očmi. Pri vratih je obstal in se ni ganil.

Matija je mislil, da bo ponorel. Neko noč je prišel mrtvi s sinkom v naročju.

»Poglej, reveža. Samo mene je še imel in si to napravil. Ubil si me kakor mravljo, ki je v mravljišču ne pogreše. Jaz pa sem bil človek in oče.«

»Nisem nalašč, Jernej.«

Z roko odriva Matevž privid, toda mrtvi gre od vrat prav do postelje. Matevža je groza, da se trese kot drevo, ki ga spodsekavajo.

Potlej je Matevž dobil dopust radi izčrpanja živcev.

Zdaj je že leto tega. Vojska je mimo, strahote so minile in življenje se vrača v stare kolovoze. Mlin spet ropota, ljudje prihajajo v grapo.

No, zdaj je že jesen in predvčerašnjim je Storžičevo glavo že pobelil sneg. Sicer se ni držal, pa vendarle je videti, da do zime ni več daleč. Ko se dež unese, bo koj pritisnil mraz.

Klevž se letos zime boji. Vsako leto sneg zapahne Globel. Redko kdo zagazi v grapo. Prav na koncu mora biti z moko, da se spusti v to samoto. Samota bo huda, dela malo. Spet se bodo pasle misli okrog brinjevega grma.

Prav slabe volje je Klevž. Ni mu toliko za to, ker voda narašča. Naj udari čez, če hoče. Le ta vražja samota in razmišljanje. »Nič. več življenja ni v grapi. Ženska, mlin in hiša.«

Klevžu danes ni do življenja. Sit ga je do grla.

Pot večer že pride Bregar po moko. Klevž ga je vesel.

»Vsedi se, saj doma ne boš nič zamudil. V dežju nimaš kaj početi. Meni je pa dolgčas.«

»Dolgočasno pa imaš v tej grapi. Ves

dan samo vodo poslušaj in gaganje rac. Jaz bi ne zdržal. Od ljudi si daleč, kakor puščavnik. Da bi vsaj otroke imel.«

Bregar nažiga čedro.

»Vidiš, tudi sam sem že prišel danes na to misel. Otroka ni. Tebi je lahko, ko jih imaš celo rajdo. Če ti jih pol pomrje, ti jih še dovolj ostane. Jaz pa nimam žegna.«

Klevž težko izdavi. Vsa vas ve, da Klevžov rod v Globeli nima naslednika.

In ga nikoli ne bo imel. Od Klevžovke ne. Bregar čuti, da je Klevžu težko.

»Hm, za eno pot bi vedel, da bi v grapo prišlo nekaj več življenja.«

Klevža kar privzdigne.

»Kako to misliš?«

»Kakšnega otroka vzemi za svojega.

Dovolj jih je danes, ki brez staršev blodijo po svetu. Majhnega vzameš. Še vedel ne bo, da mu nisi pravi oče. Lahko pa tudi tako napraviš, da vzameš koga samo na počitnice. V našo vas pridejo ta teden štirje študentje, ki so rahlega zdravja. Klemenček je odrekel, ker mu je žena zbolela. Pa ti vzemi njegovega. Župan še išče kmeta, ki bi ga prevzel. Ti vsaj čez zimo ne bo dolgčas.«

Bregar mežika z očmi in gleda v Klevža. Klevž tišči pesti v kolena.

»Morda bi ne bilo napak. Koliko je pa fant star?«

Klevž se je oprijel misli.

»Pri šestnajstih letih je, mogoče kakšen mesec čez. Saj bi ga jaz vzel, pa sem se za enega že odločil. Saj veš, za dva je pa le nekaj treba.«

Klevž posluša ropotanje mlina in Bregarjeve besede.

»Vzel bi ga«, bruhne iz njega. »Vsaj nekoga bom imel čez zimo, ko nas bo zapadel sneg.«

Izpod domače lipe

ZILJSKA BISTRICA

Zlat jubilej organista Janeza Pipa. V nedeljo 12. jan. je bistrška fara dala prekrasno priznanje zvestemu delu svojega organista in cerkovnika. Ta dan je namreč preteklo ravno 50 let, odkar je Janez Pip kot 14 letni fant nastopil to službo. Vsa fara je zadnje dni mislila samo eno: na jubilej organista.

Na predvečer jubilejnega dneva je bila prirejena slavljenca v mežnariji prisrčna podoknica. Nastopila je Ovničeva Mojci z deklamacijo za zlati jubilej. Pevci so zapeli »Večerni zvon« in »Sem pevec in peti je vse mi na sveti«. Domači g. župnik je spregovoril ter na svojki način povedal, kaj vse je v 50. letih šlo čez prag bistrške mežnarije. — Po končani podoknici se je vršil prisrčni družinski večer v župnišču, ki so ga slavljenca priredili cerkveni pevci.

Jubilejni dan 12. januar je naznanjala papeževa zastava, ki je vihrala iz mogočnega stolpa farne cerkve. Pri jutranji službi božji je prešla vsa jubil. družina in celokupni pevski zbor svete zakramente. Med jutranjo službo božjo je igral na orgle jubilar sam. Poleg nekaj mlajših so bili na koro še vsi živeči pevci in pevke, ki so peli pred 50 leti. Peli so iste pesmi, kot 12. jan. 1897 in sicer: »Pred Bogom poklekimo«, »Ti o Marija«, »Pridi, sladki ženin duše!« in »Usmiljeni moj Jezus«. Za blagoslov pa staro in še vedno lepo »Najsvetejši tebe počastimo«.

Prava jubilejna slavnost je bila pri službi božji ob 10. uri. Iz mežnarije je bil slavnostni spreved. Predno se je začel spreved pomikati proti cerkvi, je jubilara pozdravil ministrant in nato, g. župnik, pevci pa so zapeli »Oj slavljenec današnj!« V sprevedu je bila šolska mladina, vsi še živeči pevci, cerkveni ključarji, g. župan, jubilarova družina in sorodniki, ter duhovščina z ministranti. Ob vstopu v cerkev so zabučale orgle. Takoj nato je sledila jubilejna pridiga, ki jo je imel domači g. župnik Kuchling. Med pridigo je prebral priznanje krškega škofa dr. Köstnerja. Po pridigi so pevci zapeli: »Marija, skoz življenje«, nato je g. župnik izročil jubilaru s posebnim nagovorom jubilejni križ. Potem se je pričela slovesna zahvalna sv. maša, med katero so mlajši pevci dovršeno prepevali latinsko mašo. Pred zahvalno pesmijo je zbor desetih ministrantov in treh deklic v posebni deklamaciji podal pregled jubilarovega dela v organistovski in cerkovniški službi: Orglal in pel je 3.525 nedelj in praznikov, svojo službo je vestno vršil v farni cerkvi 14.725 delavnikov, 200 krat je pri poroki zapel pesem o »Nebeški vočeti« in nad 1000 krat pri pogrebi »Umreti moramo vsi«. — Cerkvna slovesnost dopoldne je bila zaključena z zahvalno pesmijo in z evharističnim blagoslovom.

Sledil je v župnišču družinski obed. Navzoči so bili vsi starejši bivši in sedanji pevci, jubilarova družina, cerkveni ključarji, župan in duhovščina. Med obedom so se vrstile napitnice in petje. G. župnik je jubilaru med svojim govorom izročil

škofovo sliko kot dar višjega pastirja in sliko domače župne cerkve, ki jubilar za njo skrbi že 50 let. Pevci so peli nove moderne pesmi, pa tudi stare ziljske, ki so tako prisrčne. Nastopili so tudi otroci s tremi pesmimi, tako da je vsak jubilaru izkazal svoje priznanje in svojo hvaležnost. — Jubilejni dan je bil zaključen z večerno pobožnostjo v cerkvi, kjer je dobil vsak faran spominsko podobico.

Ziljani znajo biti hvaležni tistemu, ki za nje dela!

SKOFIČE

V torek, dne 31. januarja, se je predvidena s sv. zakramenti poslovila od življenja mati tukajšnjega župnika Alojzija Nadrage, gospe Terezija Nadrage. Pogreb je bil v četrtek, 23. januarja, na farnem pokopališču v Skofičah. Pogreb je vodil njen sin ob navzočnosti duhovnikov iz Loge vasi, Hodiš in št. Ilja. Ljudstvo se je udeležilo pogreba v velikem številu, kar nazorno priča o veliki priljubljenosti pokojne. Župnikova mati je bila hči ugledne kmečke rodbine iz okolice Podklostra. Nad 16 let je z veliko ljubeznijo in skrbjo vodila svojemu sinu gospodinjstvo. Med nacističnim časom je morala prenašati veliko gorje. Pokojnica je bila tukajšnjim ženam svetel vzgled ljubeče in skrbne matere. Naj počiva v miru; gošpodu župnika pa izrekamo naše iskreno sožalje.

SELE

Nedavno smo poročali, da je pri nas precej ljudi, ki so doživeli visoko starost nad 80 in 90 let. Skoro bi pa zdaj kdo trdil, da smo s tem opozorili belo ženo smrt na nje. Po novem letu je namreč najprej prišla po starešino fare — Simona Hibernik. Dne 10. januarja rano po noči je 94 letni starček brez vsake bolezni mirno zaspal v Gospodu. Malo prej je klical domače in jih opozoril, naj pripravijo mrtvaški oder. Dne 21. januarja zjutraj mu je sledila na oni svet Katarina Mak, stara Colnarea, v 82. letu starosti. Naj si v večnosti počijeta od trudapolnega žemskega potovanja! Lani je smrt priznala otrokom, a pravno so dosti trpeli zaradi oslovskega kašlja. Dne 17. jan. pa je preselila med angelčke najmlajšega Zborevega sinčka Franceta. Število družinskih članov pa je ostalo isto, kajti skoro istočasno je mati v celovski porodišnici dala življenje novemu sinčku. Vsekako zanimiv slučaj!

Lepo je speljana cesta iz Zgornjih Bajtiš proti Selam ob otoku, posebno romantična je v soteski, imenovani »V Kotlah«. Ob južnem vremenu pozimi pa je tam vsled plazov tudi nevarna. To je skusil pred približno 15. leti stari Hajnžič, naš neumorni voznik. Malo nad kotelskim mostom je prihrumel po strmini snežni plaz in ga vrgel v globoko strugo. Zaneslo ga je še onstran mosta, pri tem si je zlomil roko nad zapestjem, pa se je še vendar sam izkobil in prišel na cesto nazaj. Letos 13. januarja se je na istem

mestu zgodila podobna nesreča. Humberški lovec Oton Kügler se je ravno pogovarjal s cestarjem, da imajo cestarji zdaj spet delo s kidanjem plazov, kar pridrvi od zgoraj plaz nad njiju. Zračni pritisk potisne cestarja k skalni steni, lovca pa vrže v globoko strugo in voda ga nese dalje pod most. Cestar hiti, ko ga mine prestrašenost, klicat ljudi na pomoč. Predno pa je prišla pomoč, je ubogi ponesrečenec v mrzli vodi imel neprijetno kopel, pa se je vendar še rešil na eno skalo. Zmržen je bil že tako, da si skoraj ni mogel opasati rešilne vrvi, s katero so ga končno le potegnili iz globoke struge. Jasno je, da si mora ponesrečenec hudo prehlajenje zdraviti v postelji, pa mora biti še vesel, da v nesreči ni zgubil življenja.

ZVABEK

Ko čitamo vaš list teden za tednom, so nam že večkrat padla v oči kratka poročila iz vseh delov Koroške. Tu od nas pa menda se ni oglasil še nobeden. Morda mislite, da smo že zmrznili ali se pogreznili v zimsko spanje? Res, da smo daleč — človek bi rekel, nekje tam za hrbtom božjim — vemo pa vse, kaj se godi okoli po svetu. — Lepo in lušno je pri nas, tudi sedaj pozimi, seveda ne zunaj na mrazu — ampak pri topli peči.

Nesrečna zima mrazi me, in dolgo proč ne spravi se.

No sedaj se bo že bolj sonce uveljavilo in bomo zapustili peči in šli raje ven na prosto.

Kako pa živimo? Poleti smo bili udarjeni zlasti mi na ravnini s sušo. To posebno občutijo sedaj otroci in drugi »mlekarji«, ko morajo naše kravice samo slamo hruštati. Krava pa molze pri gobcu — mi smo se o tem prepričali. Zato komaj čakamo ljube vigredi, ki nam bo prinesla s sočno travo tudi sladko mleko.

Jesenj smo imeli s sadjem dosti opravka. Bog nam je obilno požegnal naše sadno drevje, čeprav je bilo kosmato od mahu in lišajev, je bilo čudno polno, kot brinje. Zato smo prešali, žgali in sušili. Zdaj ga včasih posušimo, kateri je boljši. Posebno pa pride sedaj prav »vodka«. Včasih nas tako pogreje, počegeta po grlu in požene spet po žilah zaspano kri. Mošt bo pa poleti prav prišel za »mauzno«, ko se bomo potili pri delu.

Praznike smo kar lepo obhajali. Največ smo bili v cerkvi in od tam odnesli božično razpoloženje na svoje domove, kot se za kristjane spodobi.

Pogrešali smo močno v naši sredi našega dobrega g. župnika, ki ga je tik pred prazniki pograbila bolezen in je moral v Celovec po zdravje. Komaj čakamo, da se zopet povrne med svoje ovce, katere pase že nad 40 let.

Domov še ni prišlo 9 naših mož in fantov, za nekatere sploh ne vemo, kje so. Zlasti sedaj ob praznikih smo občutili njihovo odsotnost. Pa kar naprej pridno žebriamo, da bi se kmalu povrnil med nas.

Tudi smrt je posegala med nas. 19 jan. so nam zvonovi naznanili smrt Tujčkove Režike iz Komla. Pridna gospodinja je bila. Da je bila zelo priljubljena, je pokazal lep pogreb, katerega se je udeležilo

mного ljudi. Marsikatero oko se je orosilo ob odprtem grobu. Pevci so ji prav lepo zapeli v srce segajočo »Vigred se povrne, vse se oživi... Ali drage sem nazaj, — nikdar več ne bo.« —

Smrt pač nič ne izbira. Stare pokosi mlade pa postreli. Doma je bila na Komlu. Ti gorjanci so tako navezani na svoje domove, da se kar ne morejo ločiti od njih. Le smrt jih s težavo iztrga. Saj pa to tudi ni čudno, ko je pa tako lepo in prijetno gori. Sonce jim bolj toplo mežika, ptički jim delajo družbo, daleč so od vrvenja sveta, krasen razgled imajo na žvabek — celo tja na Celovec in Triglav, pridelajo pa tudi toliko, da primerno živijo. Za nobeno palačo v dolini ne menjajo svojih sončnih domov. Spomladi bo pa spet tako lepo kot v zemeljskem paradizu. Res, da je težko priti gori — saj brez muje, se še čevljev ne obuje — je pa toliko bolj prijetno.

Naša mladina sicer nima zaenkrat kakšnih nastopov. Pridno hodi v šolo. Še Prekeljnikov Simon, ki je tako daleč v hribih, pride skoro vsaki dan, seveda z rdečim nosom, pa vendar vesel in nasmejan. Sedaj je čas. Spomladi bo pa treba spet pasti ovce. Pa je tudi res; kar se Janezek nauči, tudi Janezek zna. Kadar je otroška nedelja, pa ti zapojejo v cerkvi da je veselje. Vse drugače je tedaj pri maši. Pet pa znajo, se vidi, da so Slovenci. Ta mladi svet se spusti včasih tudi na smuč. In poskuša malo po smučih, včasih pa tudi po nosu, kar je v tem zmrzlem snegu zelo nepriporočljivo.

Zelo pogrešamo petja zvonov Sveto-meške Marije, ki so nam tako milo peli in vabili k Njej, ki je mati vseh dobrot. Noučka bi tako rada zvonila. In sama pravi, da ni prav, ker se ne ravnamo po pesmi:

»Se sliši milo že zvonjenje —
Mariji v čast in počeščenje.«

Komaj že čakamo zelene vigredi, ko bomo spet lahko zapeli —

Juhe, vigred začenja se.
Juhe, začne zeleneti se.
Juhe, tičice veseli glas.
Juhe, je vsem kratek čas.

KRČANJE

Tudi naša farna kronika zaznamuje v preteklem letu par veselih in žalostnih dogodkov. Vesel dogodek je vsekakor bila edina poroka v celem preteklem letu. Gospod Mihael Rapatz, p. d. Mežnar in Mici Rapatz iz ugledne krščanske in slovenske Ribeževke družine sta dala slovo samskemu stanu in skočila v zakonski jarem in tako dala lep vzgled ostalim zmrzljakom in dozorevajočim »devicam«, ki se radi na skrivnem mažejo z zakonskim medom, kakor kaže potem ob koncu leta farna statistika.

Dne 21. oktobra preteklega leta pa je umrl daleč na okoli znani Janez Nedved, p. d. Gole. Bil je res moč kakršnih je malo rodila Koroška slovenska mati. V drugi polovici prejšnjega stoletja, ko je bila šola po naših vaseh še redka stvar in je sam moral hoditi v skoro dve uri oddaljeno šolo v Grebinj, se je zavzel in s pomočjo Andreja Blažiča p. d. Kočmarja in še par drugih kmetov sezidal 1885 šolo

»Prav!«

Bregar je zadovoljen.

»Pri seji bom zvečer koj poročal. Ko bodo študentje prišli, ti ga bom pripeljal doli. Mislim, da ti ne bo žal. Reveži so. Brez staršev in brez prave pomoči.«

Potlej Klevž vstane da zaveže Bregarjeve vreče. Ko Bregar z vozom izgine na ovinku, Klevž še venomer stoji na pragu. Šele ropotanje kamna, ki teče na prazno, ga zdrani, da se zasuče.

Še vedno dežuje v dolgih ravnih štrinah. Klevž stoji sredi mlina in zdi se mu, da so se iz strahotne dolgočasnosti odprla vrata v družinsko življenje.

S fantom pri šestnajstih letih se bo dalo marsikaj pogovoriti.

Dalje Klevž ni hotel misliti. Ženska bo še tako tečarila, zakaj se je obvezal.

Lahko govori, ki ji ni dolgčas. Ves dan prečepe v sobi in misli samo na danes. Jutri ji je že predaleč.

Klevž pa misli naprej na leta, ko bo začel misliti na kot in na zadnji domek pri sv. Juriju.

Tedaj mora Klevžova domačija imeti brst. Če ne svojega, pa vsaj precepljenega.

S tem Matija ustavi kolesa. Do dela mu ni, čeprav bi bilo dobro, da bi vsaj še dve uri mlet. Drugi bodo že počakali.

Potlej zapahne vrata. Še prej pa pogleda, kako je z vodo. Nikjer ni udarila čez rako.

Dež se mora pa tudi unesti. V večnost ne more padati. Ko so obmolnila kolesa, je Klevža spet obšla tiha groza.

V temi vidi krvav štreclj, ki se komaj vidno premika.

Škoraj zbeži po stopnicah. Sele v kuhinji se prav oddahne.

Klevžarica z večerjo še ni bila gotova.

»Danes si zgoden.«

»Ni mi za delo. Dolgčas je.«

Zdaj je molk v kuhinji.

Klevž vidi, da je ženo užalil. Končno ni ona kriva, da sta brez otrok. Je pač tako.

»Ne emeri se«, mu je nerodno, ko vidi ženine solze. »Čez zimo bom vzel na počitnice revnega študenta. Bova imela vsaj družino za praznike.«

Nič ne reče Klevžarica. Klevž vidi, da ji je prav. Morda je tudi njej že postalo dolgčas, čeprav tega noče pokazati pred njim. Bog ve, kako se žene, kadar je sama.

Skoz vso večerjo sta molčala.

Ko Blaž vstane, se ne more znebiti misli:

»Vendar bi bilo v troje bolj prijazno. Sedaj res ni življenja.«

Tudi Klevžarica na tihem misli podobno: »Je le otrok tisti, ki dva venomer priklepa skupaj. Zakon brez otrok, je hiša brez vrat in oken. Nič čudnega, da gre pri nas vse narobe.«

Vso noč je Klevž mislil na otroka, ki bo prišel k hiši. Ni se mu dalo spati. Še Klevžarica ni mogla koj zasnuti.

»Kdaj pa pride?«

»Še ta teden«, se je utrgalo iz moza.

»Hvala Bogu.«

»Vsaj trije bomo«, je pritrdila žena in se obrnila v zid.

Da veka, je bil Matija prepričan. Oglašiti se pa ni hotel.

Ji vsaj odleže, ko se naveka. Klevž pa še vekati ne more.

II.

Študentje so prišli na soboto. Klevž je komaj čakal Bregarja. Kar ni imel obzanka ne v hiši, ne v mlinu. Še Klevža-

rico je nosilo okrog hiše. Napekla je štrukljev, da se je sam Matija čudil.

Bregar je prišel pozno popoldne. Klevž ga je opazil že na poti. Koj je letel povedat ženi.

»Že gresta. Štrukljev deni na mizo pa vina. Bregar ga rad zvrne kakšen kozarec.«

Potlej se Klevž spusti v breg prišlecema naproti. Ravno pri Poljančevemu znamenju so se srečali.

Fanta sem ti pripeljal, Matija. Pogled ga. Pri tebi se bo poredil in bo tak brdavs, da bo kaj.«

Klevž seže fantu v roke. »Bog daj, oče.«

Klevžu se kar samo nasmehne. Prijazen fantiček.

Potlej gredo skupaj navzdol. Bregar se je hotel koj vrniti, pa ga Klevž ni pustil. »Kozarec ga boš zvrnil, saj je sobota. Doma ljudje umirajo.«

Klevžu se kar razvezuje jezik. Od strani pogleduje fanta. Visok je, prijaznega obraza in močno preprosto. Vse ga zanima in nič mu ni nerodno. Bregarju pravi stric, njemu oče.

»Ko bi imel takega sina. Akramihel, potlej bi v grapi ne bilo dolgčas.«

Ne upa na glas izreči svojih misli. Toda fant mu je v resnici všeč.

Morebiti mu pa grapa ne bo tako pristujena. »Daleč smo, kajne?«

»Jaz sem rad v samotni. Mesta nimam rad. Ljudje niso dobri. Tu imate gmajne, travnike in vodo. Poleti mora biti lepo todle.«

Fant govori kakor bi jemal iz srca Klevžu.

»Da povem po pravici: zdaj bo kar lepo, ko bomo trije. Pri nas smo mladih pogrešali. Stari smo, sitnarimo, mladi ste pa

mladi. Kar vesel sem, da si prišel. Kako ti je pa ime, da te bom znal klicati?«

Klevž bi kar govoril.

»Jernej sem, oče.«

Kako ti fant lepo pove. Prekvato, nič mestni ni. Videti je, da je dosti poizkusil, čeprav je še mlad.

Med pogovorom so prišli pred mlin.

»Tole je moj dom, moja domačija. Nekaj časa te bo ropotanje motilo, potlej se boš pa navadil, Jernej.«

»Lepo je, oče. Rajši sem tukaj, kakor bi bil v vasi. In še v mlinu vam bom lahko pomagal.«

»Tisto pa ne. Nisem te vzel, da bi moral delati. Spočiti se moraš in jesti, da se poridiš. No, potlej, če ti bo všeč, bi lahko tudi kakšno vrečo premaknil.«

Fant se smeje. Kar domač je.

Klevžarica je na pragu. Jernej ji koj seže v roko. »Bog daj, mama! Pa sem prišel delat nadlego.«

Klevžarica je blažena. Kako jo je lepo nagovoril. »Bo vsaj družina v naši puščobi. Tako smo v Grabnu, da nam je kar dolgčas.«

Potlej stopijo v hišo.

»Kakor za ohcet«, preleti Bregar z očmi mizo. »Akrament, Neža, postavila si se.«

Klevžarici pohvala dobro dene. Še Klevžu se kar nasmehne.

Nemara je danes za Globel prišlo rešenje. Takle fant, hudimana. Da bi bil za vselej njegov.

Jernej Klevž, sin mlinarja in posestnika v Globeli.

Bogme, lepo je slišati.

Bregar se prvi ušede. Klevž mu koj natoči kozarec vina.

(Dalje prihodnjich.)

na Krčanjah. Dobro je namreč vedel, da je tudi kmetu nujno potrebna šola, da je šola kakor oko pri človeku, s katerim gledamo v svet. Zanimivo je, da se je šola zgradila v času, ko še ni bilo nobenega Nemca, ne nemčurja v fari. Bil je nato dolga leta načelnik in poslovodja krajevne šolskega sveta.

Kakor je bila šola važna za izobrazbo ljudstva, nič manj važna ni bila za gospodarstvo ustanovitev Hranilnice in posojilnice, ki jo je tudi on s pokojnim Blažcem priključil v življenje l. 1913. Časi so bili tedaj za kmeta v gospodarskem oziru zaradi vaških potreb, ki so izrabljali nesrečo kmeta, z oduševanji obrestni, kaj žalostni. Po zgledu in prizadevanju velikega slovenskega zadružnika in sociologa Dr. Janeza Evangelista Kreka, so nastajale takrat po vsem slovenskem ozemlju Hranilnice in posojilnice in tako se je ideja oprijela pokojni Janez Nedved, katere uspeh je bila Hranilnica in posojilnica, ki še danes obstoja in deluje v istem smislu in koristi istim ljudem, za katere je bila ustanovljena in očiščena na zadnjem obnem zboru poslednje naciste, navlake. Pokojni je bil dolga leta tudi njen poslovodja, kakor tudi odbornik pri slov. Hran. in pos. v Velikovecu.

Tudi v politiki je bil vseskozi krajevni voditelj. Večkrat je bil izbran za kandidata pri Koroški slov. stranki in bil izbran za delegata v odposlanstvo, ki je šlo na Dunaj zastopati slovenske narodne in gospodarske koristi.

Kot dolgoletni organist v domači župni cerkvi, si je veliko prizadeval in prispeval za napravo novih orgel, ki so mu lani zapelje zadnjo pesem.

Naj bi vse njegovo kulturno, gospodarsko in politično delo in te ustanove, ki so bile ustanovljene od preprostih, pa poštenih slovenskih kmečkih mož, še v bodočnosti pričale in nam bile za zgled in opomin delavnosti in zvestobe svojemu narodu, kakor je on bil zvest sin svoje matere in svojega naroda.

Drugače pa ni kaj posebnega tu v naših hribih, če omenimo še koledovanje okrog Božiča in Novega leta in Svečnice — s tisto staro pesmijo — »Včakali smo novega leta«, katere prvotni rokopis se nahaja v Železni Kapli, kakor so se v zadnji številki »Kor. kronike« pohvalili. — Mi pa se lahko pohvalimo še z dodatkom k tej pesmi, ki je tudi star že več kot sto let in se vam bodo kar slane cedile:

Mi smo prišli vas obiskat
zdravje in srečo vam voščevat
najbolj vam in vsem ljudem,
da zdravi in veseli bi bli.

Mi pa ne bomo peli zastonj
adi bi imeli en dober lon,
liter vina kuhanega
enga kopuna pečenega.

Bodi svinja al' pa pec,
nam se sliši klobasa, zec,
bodi koza al' pa bok
nam se sliši ta večji brok.

Lan' si stopil na ta višji plot,
si nam odrezal ta tolsti boh;
Letos nam ne boš tak fovš,
da bi nam ne napolnil koš.

MALE OGLASI

Mlajša gospodinjstva pomočnica, Slovenka, pridna in poštena, želi čimprej kakršne koli zaposlitve; opravljala bi lahko tudi kaka pisarniška dela, oziroma pomagala v trgovini. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike« pod značko »Vestna«.

Dentist, Slovenec, išče mesto asistenta, najraje v slovenskem delu Koroške. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«. 252

V najem vzamem srednjeveliko kmetijsko poselitvo z inventarjem vred v slovenskem delu Koroške, po možnosti v ravnini. Ponudbe poslati upravi »Koroške kronike«. 253

Menjam dober 3-cestni radioaparati za isto-tak 5-cestni; za razliko dodam novo volneno moško obleko svetlorjave barve, vel. 170 cm. Ponudbe poslati na Jerčin Jože, Dravljje, p. St. Jakob i. Ros. 254

Kleparskega pomočnika, po možnosti ne-ozenjenega, iščem. Stanovanje in hrana v hiši plača po dogovoru. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«. 249

Koruzno slamo

prevzemam v vsaki količini za izdelavo metel in ščetk za ribanje. V ta namen kupim tudi vsako količino domačega sirka.

Tvrda BERGER,

CELOVEC, Mondgasse 2 in St. Veiter
Straße 19. 255

Izvedbe:

Naprošam vsakogar, komur je kaj znano o Klein Juliju, trgovcu s steklom in porcelanom v Ljubljani, Wolfova ul. 4, naj sporoči na naslov: Klein Marija, D.P. Camp Kellerberg, B. IX/12, p. Feistritz a. D. 243

Naprošam vsakogar, komur je kaj znano o Sluga Janezu, rojenem 12. 4. 1925 (zadnje poročilo prejela od njega decembra 1944, ko je bil pri vojaki pri SS-Grenad. 6, F.P. št. 00512), naj sporoči na naslov: Sluga Marija, Remšnik 16, p. Železna kapla — Eisenkappel. 256

SLIKE

vseh vrst. povečave in pomanjšanja
umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji)

VAM NAPRAVI

umetniški atelje

CARL HEDANEK

CELOVEC, Paulitschgasse 13,

tel. 20 90.

Zahtevajte cenike! 228

Farne statistike za leto 1946

PODGORJE

Naša farna statistika:

	1946	1945
Rojstev	13	13
od teh nezak.	6	1
Porok	9	2
Pogrebov	9	23
od teh otrok	1	3
Število katoličanov v fari	925	
nekrščenih	4	
protestantov	5	
»Gottgläubige«	23	

DJEKŠE

V letu 1946 je umrlo v naši župniji 8 oseb, od teh 3 moški in 5 žensk. Najstarejši je bil star 85 let, ena umrla ženska 84 let.

Krščenih je bilo 26 otrok. (Imamo sedaj samo krstne knjige, ne več rojstnih knjig.) Od teh: 9 dečkov, 17 deklic. Skupaj 26. Zakonskih 15, nezakonskih 11.

Poročenih je bilo skupno 9 parov.

SELE

V preteklem letu je bilo v naši fari rojenih 15, osem fantkov, sedem deklic. Umrlo jih je 8, trije moški, pet žensk. Poroke so bile samo štiri.

PLIBERK

V pliberški fari živi okrog 3.300 ljudi. V preteklem letu je bilo 77 rojstev, 12 več kot v letu 1945. Razmerje med zakonskimi in nezakonskimi 50:27.

Umrlo je 47 ljudi. Poročenih je bilo 33 parov. Verskega časopisja prihaja dosti v farno. 350 »Nedelj«, 250 izvodov »Otrobožjega«.

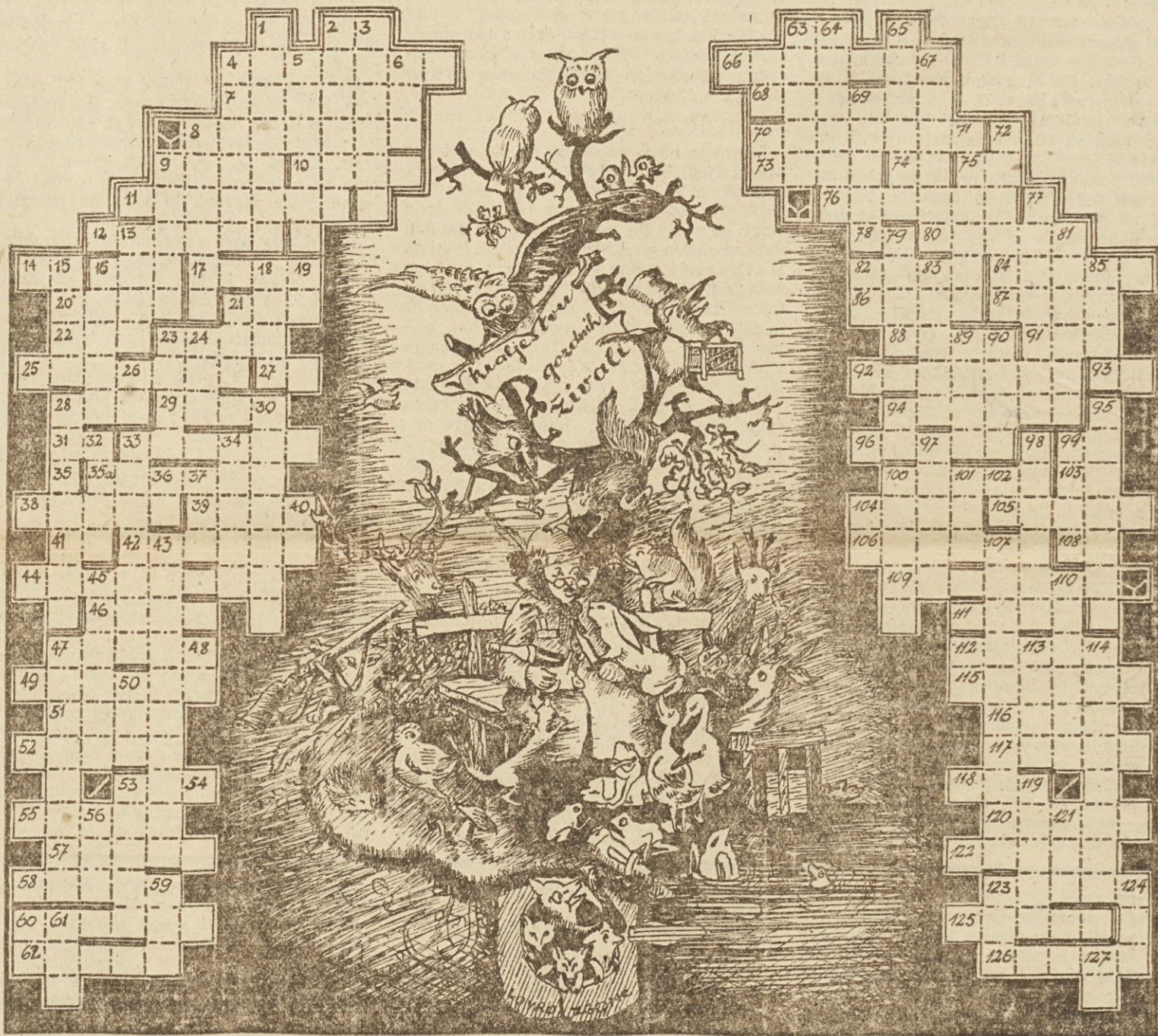
KRČANJE

V letu 1946 je bilo rojenih 8, (3 nezakonski). — Umrlo jih je 8. — Poročen je bil samo en par.

KNEŽA

V naši fari je bilo rojenih v letu 1946 7 od teh 4 nezakonski. — Umrlo sta dva. Poročen je bil en par.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:

Vodoravno: 2 obl. pomož. glagola; 4 služabnik; 7 ptič mrhovinar; 8 draga kovina; 9 zamrzjena vrhnja plast snega; 10 prebivalec Irske; 11 način trgovanja; 12 obrtnik; 14 predlog; 16 nočni ptič; 17 napis na križu; 20 plaha gozdna žival; 21 vodna ptica; 22 žensko krst. ime; 23 sorodnik; 25 slap; 27 plosk. mera; 28 mesec v letu; 29 število; 31 dva enaka samoglasnika; 33 črna ruda; 35 začetna črka iznajditelja termometra; 35 a glavna žival; 38 zdravilo zoper mrzlico; 39 m. krst. ime; 41 obl. pomož. glagola; 42 m. krst. ime; 44 jo ljubi vsak rodoljub; 46 prvi človek; 47 ptica; 49 star denar; 51 bajeslovno bitje; 52 moško koledarsko ime; 53 čutilo; 55 reka na Poljskem; 57 glasbilo; 58 žitna pokrajina v Jugoslaviji; 60 ptič; 62 breme; 63 vzročni veznik; 66 ptič ropar; 68 afriška žival; 70 neprodiren gozd; 73 gozdna ptica (mn.); 74 kratica za nota bene; 75 dva enaka samoglasnika; 76 m. krst. ime; 78 kratica za tangento; 80 m. krst. ime; 82 afriška žival, debelo-kožec; 84 samospev (tujka); 86 dolgo-kraka žival; 87 kmetijsko orodje; 88 prisl. časa; 91 rimski cesar; 92 prestolnica Koroške; 93 isto kot 27 vodoravno; 94 nastavlja lovec; 96 mesto v Sloveniji; 99

povratno osebni zaimek; 100 se poraja v možganih; 103 romanski veznik; 104 roditeljica; 105 gozdna žival; 106 molitev; 108 pijača starih Slovanov; 109 okras lovčevega klobuka (množ.); 111 tovarna žival; 112 koristna iznajdba; 115 ptič lahkoživec; 116 reka v Aziji; 117 del roke; 118 sv. mesto; 120 imamo v ustih; 122 strahopetna žival; 123 hudobec; 125 rabi lovec; 126 peklenšček.

Navpično: 1 skrbi za varnost; 2 drvarjevo orodje; 3 prebivalec izžanskega polja; 4 kuhinjska posoda; 5 povest v »Koroški kroniki«; 6 predplačilo; 8 revmatična bolezen; 9 kradljiva ptica; 13 planet; 15 glavno mesto Norveške; 16 skupina živali; 18 del telesa; 19 prvi zlog iskre; 21 strupena kača; 23 razdvoj, prepir; 24 naselbina; 26 vzklík; 28 mesto v Sloveniji; 30 močvirski plazilec; 32 grad-bena snov; 33 Stvarstvo; 34 m. krst. ime; 36 števnik; 37 družabna igra; 40 vstavi š. d; 43 slov. pisatelj; 45 m. krst. ime; 47 mična gozdna živalica; 48 isto kot 31 vodoravno; 50 ilovica; 53 del cerkve; 56 član družine; 59 veznik; 60 dve zaporedni črki abecede; 61 ptič pevec; 63 mesto v Egiptu; 64 plot; 65 m. krst. ime; 67 gozdna žival; 69 trgovski potnik (tujka); 70 prvi dve črki pšenice; 71 dol; 72 prvi znak bliža-

joče se teme; 77 revček; 79 občutijo gozdne živali pozimi; 81 zvitorepka; 82 dva sičnika; 83 obrežje; 85 skupina ptic; 89 dobro razvit čut gozdnih živali; 90 se napravi pozimi na drevju; 94 prvi zlog Zete; 95 gospodar kokošjega dvorišča; 97 votla mera; 98 ključavničarsko orodje; 99 naselbina; 100 lovi miši; 101 isto kot 56 navpično; 102 vzklík; 104 prvi zlog moke; 107 del sveta, celina; 110 pokrivalo; 112 kratica za sveti; 113 del telesa; 114 ptica; 119 sosed; 121 sorodnik; 123 nasprotno od moker; 124 del dneva; 127 veznik.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE

Izmed pravih rešitev noveletne križanke smo izžrebali tri reševalce in bodo prejeli:

Jaka Simčič, Spodnje Dobje, Zofka Vauti in Sitar Primož, po tri v platno vezane slovenske knjige. Knjige bomo razposlali takoj, ko bodo prišle iz knjigo-veznice.

Upamo, da bomo z izbiro knjig zadovoljili naše nagrajence. Vsekakor morajo pač upoštevati, da je danes za slovenske knjige težko in jih zato ne moremo nuditi te ugodnosti, da bi si knjige sami izbrali. Zelo radi bi objavili tudi rešitev križanke, pa nam žal prostor tega ne dopušča.